

Петър К. Дънов

Науката

"милост и
Правда и мир се
"Милост и
Правда и Мир се
Истина от
И Правда от

Трето
1896-1996

Петър
Дънов

11 юли 1864 -

Сила и

Думи за книгата...

"Науката и възпитанието" изпълнява ролята на един своеобразен афиш за великия концерт, който в продължение на близо половин век учителя п. Дънов ще изнася с любов и постоянство сред българския народ. В този концерт всяка следваща пиеса е все по-Богата и по-задълбочена. И докато в началото изпълненията са индивидуални, то към края се е комплектувал вече цял оркестър от всички видове инструменти, за да се изпълни сложната пиеса на едно дълбоко духовно учение, целящо да отвори нови хоризонти пред човешката мисъл.

Афишът за този рядко съдържателен концерт с нова хармония и звучност е представен преди 100 години! С ясен, точен и много поетичен език, учителят е засегнал всички важни теми, впоследствие развити в беседите му. В своята първа книга той е обявил онези два метода, с които предстои да работи за повдигането на човешкото съзнание - методът на науката и методът на възпитанието. И както в музиката от преплитането на мажора и минора се раада магията, която въздейства върху душите, така чрез съчетаването на двата метода на науката и възпитанието учителят постепенно създава в ноосферата един нов хармоничен свят, откъдето впоследствие издигнатите умове на човечеството черпят знанието за живота.

И

ВЪЗПИТАНИЕТО

истина се срещнаха.
целунаха,
истина се срещнаха,
целунаха,
земята ще прозябне,
Небето ще надникне."

юбилейно издание

Константинов

27 декември 1944

ЖИВОТ

Бургас, 1996

Щастливи сме да поднесем отново първата книга на учителя, подготвена изцяло по оригиналното излязло преди 100 години издание.

Чрез тази рядко поетична книга всеки ще може да чуе в душата си първите тонове от прекрасната музика на словото, която звучи вече цяло столетие...

М. Кралева

Първо издание, 1896, Варна
Второ издание, 1949, София

Общо въведение

Две влияния

Светът, в който живеем и съществуваме по необходимост на своята природа, е пълен с тайни. На всяка стъпка нашият растящ умствен живот среща везврой явления, които се различават по вид, род и степен. Тези явления произвеждат хиляди впечатления и усещания в дълбочините на душата и подбуждат ума към деятелност с всичките му сили и способности да дири избора на причините и да открие законите, по които се избършват, да отгадае и значението им за неговото щастие и дългоденствие.

Без всяко колебание, всички тия тайни феномени, проявления и загадки се управляват от определени закони и са резултат от известни природни сили, създадени за да постигнат някаква цел в мировия свят, към която целият човешки род се стреми още несъзнателно.

Но по кой път умът може да постигне и разреши възложена му задача още от неговото появяване на земното кълбо? Отговорът е: само посредством неговата сила да съзерцава и наблюдава и способността му да разбира и проумява всичко, което му се представя да учи.

Знанието е било дадено на човека от самото начало, като единствено средство, с което да си послужи в постигането на тази цел. То е било първото качество, което дало умствен характер и първенство на неговия живот. То е било първото оръдие в ръката на човека, с помощта на което да се подвизава и бори против природните сили, първият наставник да го учи как да преодолява и побеждава всички препятствия и мъчнотии поставени на пътя му.

Но преди всичко, умственият живот е имал нужда да се подготви по един разумен и правилен начин. Необходими са били постоянни упражнения за възприемане и усвояване на истинските начала. това обаче, не е могло да се постигне по никой друг по-добър път, освен по пътя на възпитанието. Човешкото естество е имало нужда от него като единствен елемент за запазването на душевния организъм от развала. Под неговата могъща сила и влияние, душевният живот приема определен характер на духовна деятелност. Умствените сили и способности получават правилно направление и упътване към постигане задачата на човешкия живот. А тази задача се е състояла в неговото повдигане и избавяне от властта на невежеството и робството на природните стихии, където е бил тласкан и изнурияван хиляди години под този тежък товар. Та даже и днес той не е още свободен.

Природният свят по всякакъв начин е съдействал за отклоняване на благородните подбуди и стремежи на човека. Поставен в тясна връзка с ниските наклонности на своето първично, покварено естество, той често се е предавал на природните си влечения, които са го отвличали далеч от истинското поприще на призванието му. Неведнъж той е продавал своята свобода, неведнъж той е ставал свинепасец, както блудния син.

За хиляди и хиляди години, човекът е бил роб и се е покланял на природния свят. Раболепствал е пред силите на управляващите, молил се е на природата, принасял ѝ е жертви и всесъжжения по всякакъв начин и то само да придобие нейната милост и благоволение. Но неговите молитви и неговите всесъжжения и жертви са оставали безплодни без да принесат някаква полза.

Природата, която поетите велегласно са възпявали и украсявали с хубост и добродетел, не се е интересувала от детинските мисли и желания на човека. Необходимостта изисквала той сам да се заинтересува за своето бъдеще и сам да започне да го подготвя от условията и от материалите, с които е разполагал. Всички други мечти са били празни, порядъкът на природата е бил неизменяем. Дали човек е бил гладен или жаден, слаб или страдащ, болен или умиращ, това е било все едно за нея. Тя хладнокръвно го е посрещала и изпращала вън от своето владение. И колко често той е бил ограбван и лишаван от всичко, което му е било най-мило и драго.

Горчивата опитност, която човешката душа е изпитвала от липсата на съществената храна, от която естеството ѝ имало нужда всеки ден, се явява в сърцето и ума на древните поети и мъдреци, възгласили тази истина в следните думи: „не вика ли мъдростта? И не издаба ли разумът гласа си?“* „Глупави, придобийте остроумие и вие безумни придобийте разумно сърце, послушайте, защото езикът ми ще говори изящни неща.“** „Елате, яжте от хляба ми и пийте от виното, което размесих. Оставете глупостта и жиби бъдете. И ходете в пътя на разума.“***

Човек не е могъл да остане загина сляп за тази истина. Необходимо е било да се пробуди от съня на невежеството.

* притчи в,1

** притчи в; 5-в

***Притчи 9; 5-в

Нуждата на неговата духовна природа го е заставяла да мисли за своето бъдеще, да се стреми и развива в пътя на истинското знание. Рано или късно, той трябвало да съзнае, че неговото избавление няма да дойде отникъде другаде, освен от самия негов род. Надеждата му трябвало да бъде обърната към великия дух, живеещ в душата му, който действително притежавал балсама на неговата рана и философския камък на неговата сполука.

Мисълта, вдъхнала в душата на човека великата надежда, че има изходен път от безизходното положение, отбелязва велика епоха в неговия живот. Тази пътеводна звезда, която го повела към обетованата земя, му показала с окото на вярата истината, че големи промени има да стават в последните дни на земята.

Самата природа, която днес притеснява, плаши и застрашава човека с тайнствените си феномени, с шумните си гърмежи, трясъци, светкавици, го кара да трепери в боязън и лоши предчувствия, и да прекланя коленете си като роб пред нозете на своя жесток господар. Даже и тази природа ще видоизмени своето

поведение спрямо него, и тя ще покаже светлото лице на своето естество, ще започне да му служи и се грижи като нежна майка и да му приготвя всичко, от което има нужда.

Всичко това ще се изпълни, когато човек започне да разбира езика на природата - своята майка и да слуша заповедите ѝ и добрите ѝ съвети. Времето да се изпълни това пророчество е наближило. Ние сме почти в началото на пролетта. Благовестието хлопа вече пред нашата врата.

Но преди човек да влезе в новата земя, към която духът го ръководи, за да получи своето наследство и свобода като пълновъзрастен, той трябва да научи първите начала и закони на истинския живот. Именно: да обуздае природните си наклонности, да владее животинските си влечения и страсти, да изкорени от себе си всички себелюбиби желаниа и стремления, извора на всичко зло в личния и обществен живот и по този начин да може да приеме законите и началата на разума, висшето естество и да почне да упражнява онези сили и способности на разумното знание, които ще му дадат ключа на истинския успех. Те ще го въведат в царството на оня мир, в който умът намира най-високото си призвание да използва природните сили, като основа на своето духовно въздигане от положение на роб и слуга до положение на господар и владетел в царството ѝ. Тогава човекът трябва да съзнае, че той не е само плът и кръв, но е воля, надарена с ум и душа.

Но по кой път и по кой начин човечеството ще може да постигне и осъществи всички тия обещания и блага? Отговаряме: с помощта на науката и възпитанието. Този отговор може би ще повдигне недоразумение у някои умове, и ще се яви мисълта, че това е блуждаеща химера. Навярно те ще ни посочат за пример нашето отечество със своите заведения, училищните ни учреждения с техните учители и ученици, нашата дипломация със своите министри, законодатели, съдии, чиновници и водители, нашата интелигенция, със своите образовани младежи от всички слоеве на обществения строй. И след това ще кажат: оправдават ли се сега вашите думи? Облагородило ли ги е образованието? Попитай обществото и то ще ти каже цялата истина. това, което ни се представя е вярно, но трябва ли от това да заключим, че образованието е причина за злото у нас? Може би това да изглежда истинно донякъде, но ние не можем да допуснем такова едно заключение, което не почива на никаква основа. На нас ни е известно, че болестите и заразите в органическия свят не произлизат от здравословните условия на хигиенните закони, а напротив, от неизпълнението на тези закони, които самата органическа природа ни диктува.

Този факт ще ни доведе към по-правилно и ясно разбиране на този важен въпрос. На същите основания порокът и нечестието не произлизат нито пък се развиват от образованието, но са следствие и резултат от поквареното естество на редица човешки същества, на които ума и душата са заразени с холерични мисли и желаниа. На такива човеци колкото и добро образование да им дадем, ако тяхното естество не се измени по дух, те ще си запазят същия стар нрав. Че в това има истина, може да се види и от народната поговорка, която казва, че вълкът по-лесно козината си мени, отколкото нрава си. Има дълбока причина, лежаща вътре в естеството на човека, за това странно явление, което науката нарича наследственост. Жесток природен закон, но все пак истинен.

Такива опасни човешки микроби, в което и да е общество, горе-долу

образовано, рано или късно ще бъдат разпознати от общия дух, който ще ги изхвърли във от здравия организъм на социалния строй. Този социален строй по естество не може дълго време да търпи разстройство и анархия в себе си. това правило е общ неизменяем закон на природата. Един организъм, какъвто и да е той, според този закон, трябва или да изхвърли от себе си лошите вещества и зародиши, или да престане да съществува като такъв. Едно от двете. Тази е естествената причина, която заставя всеки добросъвестен човек да се пази от гибелните влияния и да отбягва лошите злодеяния.

Животът е тъй устроен, че всяко дело, каквото и да е то, приема своята заплата според вътрешното си достойнство. това е единственото върховно мерило. Но подобава ли и на нас, хора с просветени умове, да поддържахме онази изтъркана мисъл, както невежите, че светът ще се свърши от ученето и учените? Може ли да се предполага, че в това има някаква истина? Действително свършекът на света ще дойде, но на кой свят? Ето въпросът. Ще кажем, но нека не се плашим от отговора. Свършекът е на света на заблуждението, на неправдата, на беззаконието. Светът на стария, грешен Адам трябва да умре безвъзвратно, а продължението на новия свят, светът на добродетелта, трябва да живее и пребъдва във век.

Нашият предмет, разгледан по-дълбоко, ще докаже, че у нас владее невежество придружено с лоши навици и пороци, страсти и желания зле подквасени и наклонени от егоистичното образование, целта на което е да експлоатира живота на другите за своя облага. Става ясно тогава, че у нас истинските начала на науката едва са хванали корен. Възпитанието е едва в пелените, неговият глас едва се чува, като на дете пеленаче. Неговото благородно влияние едва се усеща от опорочените ни сърца.

Може да ни се възрази отново и да ни се дадат други примери за по-силен довод, като например Англия и Америка. И да ни се посочат големите недостатъци и злини, които съществуват и в тези образовани държави. това не го отричаме. Признаваме тази горчива истина, но и този довод принадлежи на софистическата философия, която като общо правило не гледа истината в лицето, но в гърба. Нима лошото положение и състояние в тях е причинено от науката и образованието? Ако някой може да ни осветли по-добре по този въпрос, той ще бъде вторият Жан-Жак Русо. Ние ще кажем накратко само това, че в Англия и Америка, където науката и възпитанието са хванали по-дълбоко корен предразсъдъците са изгубили своето средновековно влияние. Днес в тях се е разбила по-разумна и човеколюбива свобода, въздигнали са се повече благотворителни общества и учреждения, има по-голям интерес за подобряване бъдещето на народа. Общественото им мнение седи на потвърда основа, поставено е по-високо от управлението. Порокът не се прикрива, не се хвали и защитава. Там се употребяват всевъзможни средства и начини за изкореняване и премахване на злото. И то не от правителството, а от самото общество, което е силата и дъгателя на всички благородни преобразования.

В тези държави различни човеколюбиви общества и дружества изразходват ежегодно големи суми и пралят всевъзможни саможертви за просвещението и духовното повдигане на бедните класи. това свидетелства статистиката. Тук има една необорима истина, че под влияние на благородните сили на живота и неговите благи духовни подбуди, тези хора са почнали да съзнават по-дълбоко своята

длъжност спрямо другите и спрямо изискванията на великия биологичен закон. Науката е повдигнала своя глас в полза на тази истина. Тя ни е уведомила с необорими доказателства, че този закон царува навсякъде в света. От прилагането на условията и началата, които той диктува в живота, зависи здравословността на коя да е органическа дейност.

За да облека чистия смисъл на този закон в прост език, ще изразя следната мисъл: „Добрият живот и благоденствие на твоя ближен, са необходимо условие както за него, така също и за твоя добър живот и твоето благосъстояние." това е една физиологическа истина, която никой просветен човек не отрича. Кой е онзи, който не знае, че от правилното функ-циониране и от доброто състояние на органите ни зависи общото здраве и дългоденствие на тялото? Една малка болка, в който и да е орган на тялото, изведнъж се отразява на целия ни организъм и нарушава мира и спокойствието на живота ни. Нима това, което е истина за физиологическия живот, не е също тъй истинно и за социалния живот? Не е ли същият естествен закон, който и в единия и в другия диктува същите първоначални условия? Да, без всяко съмнение, това е същият природен закон, приложен в по-широк смисъл.

Онова, което е необходимо за здравето на тялото, е също тъй необходимо за благоденствието на обществото. От основните принципи на този неизменяем биологически закон зависи бъдещото ни щастие или нещастие. Разбира се, като сме части на един общ организъм и членове на една и съща фамилия, ние не можем да избегнем последствията, които следват от общото ни поведение, за зло или добро. Добрият или лошият ни характер ще отрази своето влияние неизбежно върху общественото здраве и състояние. Не само това, но ще остави също неизгладим отпечатък върху бъдещото поколение. Зародишите на доброто или злото ще се принесат от един род в друг, посредством кръвта на живота. По такъв начин ще станат семена в почвата за бъдещата жътва. Кой от тези семенни зародиши ще успеят да развият своите качества, ще зависи твърде много от външните и вътрешни условия на социалния строй. До голяма степен това ще зависи и от волята на човека да възприеме кой и да е от тях в душата си, и да им даде място да виреят и растат свободно. Възприети веднъж по този начин, те очакват благоприятните моменти да проявят вътрешната си природна деятелност. В естественото предразположение на волята да храни лошите зародиши и желаниа в душата си, лежи една от най-големите опасности за просвещението.

Влечени постоянно от вътрешните пориви на грубата си природа, ние често пъти избираме за наш идеал онези начала и за наша цел онези предмети, които по естество носят след себе си най-лошите и гибелни резултати за духовното ни въздигане. То заключава целия ни душевен живот, а не част от него, както това най-често разбират известни мислители. Тази истина се потвърждава от историята на човешкия напредък. Във всеки век, духът на просвещението се е борил със заблудението, лъжата, измамата, неправдата, порока и беззаконието.

Вижда се, че човешкото сърце по природа е по-разположено към тези неща, отколкото към истината, добродетелта, правдата, човеколюбието и благочестието. това се доказва от факта, че по причина на изопачените си понятия за живота, ние постоянно се отвърщваме от истината и от нейните изисквания. Постоянно отхвърляме нейните условия и следователно, постоянно страдаме от своето

упорство.

Какви ли не злини и нещастия не са ни постигали за този наш единствен грях. Всичко сме готови да жертваме в този свят. Само да не приемем истината. Странно явление! Целта на живота ни не е ясно определена. Скитаме се още из мрака на световния вихър. Господстващите мотиви и днес още са илюзиите на славата, сластолюбието, егоизмът и жаждата за злато. Мотиви много добри за пълзящите, но не и за човека, съществуващото на разума. Лудостта да се покланяме на златни телета, както старите езически народи, не ни е оставила още. Светът мени постоянно своя образ. Идолослужението е взело друг вид и форма, но все пак в тях няма живот. Разумът е даден на човека не за друго, но да го научи да търси истинските интереси на своята душа, която се нуждае от здравословна храна. Тази храна може да се придобие с труд и постоянство в доброто.

Лъжливата философия, по която сме се ръководили досега, ни е мамила със своите гладки учения, че е без значение какви средства употребяваме за постигането на своите желания. Според нея, целта, която гоним, ги оправдава. Иезуитско учение! Този път няма да изведе никого на добро бъдеще. Вярно е, че ние оправдаваме постъпките си с целта. Но такова едно поведение на кой и да е човек, не може да се оправдае от мерилото на бисшето добро. За благородни цели се изискват и благородни средства. това е общият закон, неизменяемият път на истината. Така работи и действа духът, когато създава нещо добро. „Според семето и плодът“. Казва поговорката. Не знаем ли, че всички благодетели и добродетелни хора в човечеството са се родили от добри и благородни майки? За тях са се дали най-святите жертви, има ли някой да упорства срещу това? Нека ни докаже противното. „Майки. Майки иска Франция“, казва наполеон велики. Но тези майки не са създавани без добродетел.

За да постигнем великата цел на живота, необходимо е да живеем като човеци, като братя и сестри, произлезли от един и същ баща, свързани с тясната връзка на любовта. Ако всеки един от нас се ръководи и вдъхновява от това начало и изпълнява изискванията на този велик закон, той непременно ще произведе същите резултати и ще принесе същите благи плодове на мир, благоденствие, успех и духовно просвещение и въздигане. При такива условия животът ни ще развие онези благородни чувства и качества, в които добродетелта и истината ще се отразяват като в огледало. Духът ни тогава ще има една съвършена среда, подобна на светлообразния етер, посредством която ще ни се открива хубостта и величието на една жива вселена, простираща се пред ума ни. Един свят, изпълен с пулса на вечния живот, в който се въздигаме и постоянно оживотворяваме.

От фактите, с които разполагаме, длъжни сме да приемем истината, че науката и възпитанието са два необходими елемента за сближаването и развитието на народите и обществата. Чрез тях трябва да очакваме своето освобождение от мрака на невежеството, от робството на природния грях и от вроденото себелюбие, което е всяло всички злини и нещастия в този земен живот. Този порок, според дарвиновата теория „еволюция“, е останал от грубото естество на човека, от времето когато той е минавал през епохата на своето физиологическо развитие, когато борбата за себесъхранение и борбата за живот са били на върха на своя апогей, Богато всички други човешки благородни качества и способности са били дълбоко заробени и занемарени под игото на тази владееща сила. Не е нужно доказателство, че това е

една истина. Не трябва да отиваме твърде далече, за да се убедим в истинността на тази мисъл. В нашето естество още тлеят хитростта на лисицата, лукавството на змията, ненаситността на акулата, свирепостта на тигъра и зверството на горилата. На човешкия дух и ум са били нужни хиляди години, за да се освободи от това бреме. Колко хиляди и милиони небинни жертви са били принесени, докато човек дойде до пълното съзнание, че той има да върши по-святата длъжност в този свят, че не се е родил само за да яде, пие и умира като животно, но да се усъвършенства и заякчаба със сила и мощ. Посредством силата на разума в идеята на мирозданието и посредством своя ум сроден с душата, човек трябва да се възвиси до понятието на нравствения свят. Той трябва да влезе в духовното мирообразование, където истината и любовта вечно вълнуват и дбижат душата към неизследимите области на живота във вселената.

Но тук може да се повдигне друго възражение от някои мислители. Те ще ни кажат следното. Добре, като учите, че науката и възпитанието са единствените средства в бъдещето, от които човечеството трябва да очаква своето спасение, тогаба къде оставяте вярата в Бога и религията, които през хиляди години са водили човешкия род и постоянно са го учили в изпълнението на своята длъжност към Бога и към своя ближен? На този въпрос ще отговорим направо. Истината ще си е истина през всички векове. Тя ще има същото влияние и сила в душата ни, когато и да е, и където и да е, под какъвто вид, форма и образ да ни се представи. Стига само видът, формата и образът да са действителни представители и същински възплъщения на висшето добро.

Религията ще стои там където е била. А в бъдеще, ако иска да има почит и влияние, тя е длъжна да промени своите днешни наклонности. Тя трябва да се съобрази с научните истини и да напусне старите си нрави и обичаи, които по неведение е допуснала за свой личен интерес, а не божий. Необходимо е да започне да учи истината без приправка, истината, която просвещава и е съгласна с единството на живота и разума, живата истина, която облагородява и възвисява човешката душа в добродетел. Онази религия, която е образ и представител на живия Бог иехоба, ще запази същото място в душата, което е имала отначало и досега. Но при всичко това. Не трябва да храним лъжлибата мисъл на израилските фарисеи и садукееи, които казваха: „Отца имаме авраама“*. И рече им Йоан: „Сторете, прочее, плодобе достойни и не мислете да се оправдавате.“** „И тъй, казвам ви, всяко дърво, което не праби добър плод отсича се и в огън се хвърля.“***

Този закон е истинско мерило. Всяко учение, всяка система, всяко устройство и постановление, които нямат за висша цел подобрението на духовния ни живот, ще изчезнат пред съда на разума, както слама в огъня.

Важно е да прабим разлика между понятията за вяра и религия. Вярата е духовна способност, една от силите на ума, която играе важна роля в целия живот на човека, докато религията е творение на известна настройка на душата към даден предмет, от който зависи нейния вътрешен мир. То може да се мени, във вид, образ и степен, според вътрешното ни умствено и духовно развитие и образование.

Тази е естествената причина, че което е религиозно за един, е съвсем

нерелигиозно за друг. Един пример. Непогрешимостта на папата, което е религиозно за католика, е до бисша степен нерелигиозно за прабослабния и протестанта. Навярно това се потвърждава и от постоянните стълкновения на самите религиозни системи една с друга. Разбира се, че всичко това произтича от разликата в убежденията на разните умове, които по различен начин са настроени и разположени. Това обстоятелство ни добежда до истината, че един и същ предмет може да се разглежда от различни точки и положения, които по естество са свързани с интереси, нямащи нищо общо със същността на предмета. Но личните ни интереси упражняват голямо влияние върху нашето душевно настроение и много пъти ни завлуждават и отклоняват от пътя на духовното ни просвещение. Тогава се явява необходимостта да изпитаме всяко религиозно творение, дали има солта на истината, или не, и щом разберем, че му липсва тази сол, то е наша свята длъжност, да го поставим настрана като човешко заблуждение. Истинската религия трябва да се очисти от всичките си дрипи, които бремето в миналото ѝ е окачило по лични човешки съображения. В света няма вечни форми. Всичко се мени, съблича и преоблича според вътрешните си естествени нужди. Всичко расте и се развива според вечния закон на живота, преобразяващ всяка форма в природата, съгласно общата деятелност.

Нашият духовен характер се създава от истината и добродетелта, а не от лъжата и самозаблудата. Не е какво мисли човек за себе си, но какъв е на дело. Като общо правило хората имат високи понятия за своето „его“, но бремето ще пресее всички един по един и ще произнесе своята присъда за или против. Ние сме създадени да мислим и да правим избор между нещата и да следваме пътя на здравето учение, а не да приемаме всичко за непогрешима истина, като че е излязла направо от Божиите уста. Без всяко съмнение, Бог говори истината, но човек поради своето паднало естество, по-удобно му е да гобори и дбете. В това, именно, е една от опасностите за успеха на истинската религия.

Обаче, това не е така с вярата - тази сила на душата, посредством която човекът от самото начало на своето възраждане, е започнал да питае любов към онова невидимо същество, създател и крепител на целия свят. Тази вяра е бършела велики дела и добродетели. Тя е въодушевявала неговата душа с мисли святи, с мисли велики, с идеи възвишени, за доброто, за хубавото, за истинското. Тази вяра и днес е мощен двигател и в науката и възпитанието. Тя е силата на любовта към знанието на истината, която ни принуждава да се стремим да дирим и опитваме всичко. Каква самоотверженост е започнала да се разбива днес в душата на човечеството! Какви жертви се правят от всички благородни хора, само да ни се даде случай да видим лицето на онази деятелност, която лежи скрита в дълбочините на природата! Каква радост ще изпълни душата и ума ни когато успеем да надникнем в дома ѝ! Да, велика и блага истина, светлина на живота ни, която подбужда и въодушевява ума ни и душата ни към велики подвизи и стремления!

Говорихме вече достатъчно върху общия характер на предмета. Обаче, за да бъдем по-ясни в по-нататъшното третиране и разглеждане на тази тема, нека повдигнем един важен въпрос - що е наука и що е възпитание.

Този въпрос е жизнен, трябва да му се даде място. Всъщност, въпросът представлява два процеса на двояка деятелност в умственото и душевно мирообразование на човека. Те изявяват характера на неговото сложно естество,

което е заставено от висшите природни закони да действа и работи за поддържане устройството и порядъка на вътрешния си свят. Мислите и желанията, по същите закони както и във физическия свят, се стремят към центъра на притеглянето, т.е. към началото на нещата. Този стремеж на мислите и желанията, по същия закон, както и във физическия свят, произвежда деятелност, която се отбелязва с постоянни действия и противодействия. Те са причина за постоянните промени на умствената и душевна дейност. Достойнството и качеството на тия вътрешни влияния създават почвата за нашето здравословно развитие. Ако нашите мисли и желания се подбуждат от истински начала и се привличат от висши цели, то и следствията от тази дейност ще бъде благотворна за ума и душата. Ако това не стане, обратното ще последва.

Вътрешната сила в живота има за цел уреждане на мислите и желанията в естеството на душата и нейното истинско запознаване с нещата, предметите и силите в природата. От това правилно разбиране зависи истинското ни просвещение.

Науката, в този случай, е резултат от мисленето и наблюдението на ума върху явленията в природата, а възпитанието е резултат от знанието и прилагането на духовните естествени закони в душевния ни живот. Възпитанието е необходимо за истинското знание и истинския успех. То е тъй нужно както здравето тяло за здравия ум.

Образованието, в най-широк смисъл, не е нищо друго, освен процес на въплътяване благородни мисли и добри желания в живота на човека. От това можем да съдим, че колкото повече такива елементи притежава един народ, толкова той е по-образован и разбит духовно; и колкото по-малко има, толкова по-долу стои в стълбицата на своето духовно възраждане.

Предметът, по естество, има двояк характер: външен и вътрешен. Външният характер съставлява физико-физио-логичната страна на умствения живот, а вътрешният характер съставлява биолого-психичната страна на умствено-душевния живот.

Засега нека разгледаме само външния характер на предмета: що е наука, коя е областта на нейната деятелност, каква е задачата ѝ в живота. Нека хвърлим един кратък поглед върху този въпрос, с по-важните му точки.

Тогава, що е наука? - под думата наука се разбира обикновено знание, знание на принципи и закони, потвърдени истини и факти. Според сър У. Хамилтън (sir W. Hamilton), науката е знание, чиято форма е логическа съвършеност, а съдържанието ѝ е същинска истина. Въобще, думата наука означава познания, придобити от дълго наблюдение и систематично подредени в съгласие с общите закони на природата, достъпни за всекиго. Нещо повече, тя съдържа такива познания, които се отнасят до физическия свят, неговите феномени, природа, състав, силите на веществото му, качествата и функциите на живите клетки. Думата наука се употребява и в по-тесен смисъл, за да определи кой и да е клон от науката като отделно поле за изследване, или предмет за изучаване. Например: наука за астрономията, химията, геологията, медицината и пр. Старите гърци изучавали седем науки - граматика, риторика, музика, логика,

аритметика, геометрия и астрономия. На тях не са били познати още отраслите на модерните естествени науки. Но от тяхно време досега, са станали големи изменения и преобразования в умствения и духовен живот на човека.

В началото на новата християнска епоха, науката е направила гигантски крачки както в полето на физиката, химията, геологията, астрономията, тъй също и в областта на физиологията, биологията, анатомията, психологията и френологията. Тя ни е открила неизчерпаемите Богатства на природата, от които вече се ползваме. Знанието е дало ключ на ума, с който да отваряме различните стаи на това природно съкровище, в което са поместени всички провизии, приготвени за всевъзможните нужди на човешкия живот.

Науката днес е мощен дбигател и спомагателна жизнена сила на напредъка и просвещението. Тя е станала вече преимущество и привилегия на всички, които я обичат. Този подтик на човешкия дух е спомогнал образобанието да стане общо, а с това заедно да се сложи край на грубото невежество. Ние сме започнали да гледаме на света умствено, с друго око. Езикът на природата ни е станал по-понятен.

Науката вече отвсякъде ни е озарила със своята небесна светлина. Физиката ни е запознала със законите и силите на физическия свят, химията със състава и елементите на веществото, геологията с миналото на земята, астрономията с небесните тела и устройството на вселената. Докато, от друга страна, физиологията ни е запознала с органите и функциите на човешкото тяло, биологията с началото на органическия му живот, анатомията с устройството на тялото, психологията с относителното естество на душата, френологията със способността на ума и характера на човека.

Човешкият мозък вече не е един обикновен орган, употребяван от ума за каквото и да е. Той е седалище на всички душевни дарби и способности, той е столицата, в която заседават представителите на душата, под председателството на главния водач на общите дела - умът. Душата, по всяка вероятност е кълбо от психическа жизнена сила. Тя приема впечатленията си от всяка част на своята безкрайно чувствителна повърхност, от която до голяма степен зависят мислите. Докато умът представлява една жизнено-магнитна иглена тръбица, чийто връх се движи с неописуема бързина и се привлича от всяка точка на тази душевна вътрешност, към която различните впечатления и двигателни мисли се докосват. По този начин вътрешните и външни действия се приемат и предават от един център в друг, от една област на мировия свят към друга.

Действително, има нещо чудно в природата. Науката ни казва, че този свят, който гледаме и усещаме, е направен от малки кирпичи, наречени атоми. Те са толкова малки, че едва ли можем да си съставим някакво понятие за тяхното съществуване. Казва ни се, че главата на една метална игла, която е два милиметра в диаметър, съдържа толкова много от тия малки частици, наречени атоми, че ако се заловим да ги броим и ако отделяме всяка секунда по хиляда милиона, то ще да ни отнеме не по-малко от двеста и петдесет хиляди години докато ги изброим.

Представете си сега, каква трябва да е онази велика сила, която е произвела, събрала и свързала всички тези дребни частици в едно, и е образувала с тях хиляди и милиони светове, които е пушила из пространството да се движат с неописуема бързина около определени центрове на тежестта. Не само това, но и да започне да ги

населява с живи и разумни твари, които да се интересуват от нейните работи, а при това и да се стараят по всякакъв начин да отгадаят нейната цел и намерение. Чудно е това действително!

Законът, който е събудил и накарал човека да се подвизава и стреми в пътя на образованието, е една необходимост на неговия дух, която произлиза от действията на висшите жизнени закони в природата. Човек е заставен да се стреми към усъвършенстване чрез постоянен труд. Може ли да бъде друго? Кой би работил тогава и кой би се трудил, ако не ни заставяше гладът, тази крещяща нужда на нашия органи-чески живот? Никой! И кой би се главоболил да мисли, и кой би се стремил да вниква в бъдещето, ако не ни заставяха различни сили и всевъзможни явления и събития, произтичащи от един свят, който стои много по-високо в своите действия отколкото природния? Никой! И кой би желал да се облече в по-висшия духовен живот, ако не съществуваха онези дълбоки подбудителни желания в душата да обича подобните си?

никий! Тази велика нужда на умствения и духовен живот е заставила човешкият дух да излезе вън от ограничената си животинска черупка и да започне да мисли и разсъждава за бъдещето. Неговият троеличен живот го е подбудил да се развива в три противоположни направления. Той почва с природния живот, като основа, съгражда и развива умствения като среда и пробужда духовния, като връх над всичко в своята душа.

Този първоначален подтик на съзерцанието, колкото и малък да е бил, и колкото и малко да се е усещал от човечеството, той е послужил за основа на нашия разумен живот. От това първо начало на знанието вътре в духа на човека се е развила днешната културна, християнска цивилизация, която се е повдигнала върху пепелта на много други, изчезнали преди нея. Те са загинали, понеже не са съдържали всички нужни добродетели, които са необходима храна за поддържане на духовния живот на човека.

Добрата храна е необходим елемент за поддържането на какъвто и да е жизнен организъм. Без това нейно качество, тя създава във физическия свят телесна слабост, в умствения - заблуждения и мрак, в духовния - разврат и нравствен упадък на човешките общества. Не трябва да се заблуждаваме. Общите закони на природата са еднакви навсякъде и във всяка област на мировия свят.

Самата дума развитие и просвещение подразбира общ стремеж на целия духовен живот към съвършенството на доброто.

Саможертвеният дух на науката иде да предложи своите услуги на човечеството и да му помогне в трудния подвиг, който то трябва да извърши преди идването на истинското царство на мира. Христос го нарича „царството божие“, което е вътре в нас. То ще дойде в своята сила, само когато ние бъдем добре подготвени да го приемем. това царство

предполага изчистване на всяко зло и въвеждане на нов порядък, който ще бъде вечен. Но преди това, човечеството трябва да възтържествува над природния свят. Силата на духа трябва да го повдигне и освободи от материалното и бременното, което все още го държи прибързан към земята, като пълзящ червей,

който едва е излязъл от своята дупка. Разбира се, че в такова положение и състояние не може да съществува никакво щастие или блаженство.

Но да се върнем на въпроса си. „истината е кръг, казва проф. Бородин, а знанието многоъгълник, вписан в този кръг. Всяка година, всеки ден ние умножаваме страните на този многоъгълник и той се приближава към кръга. Ние можем да го достигнем само когато допуснем вечността като условие. Значи ли тогава, че не трябва да се интересуваме от науката? Разбира се, че не. Винаги е далеч от истината този, който упорито се отвръща от нея.“

Не бива да се боим, че ще дойде ден да кажем: няма вече защо да учим. Във вселената съществуват вечни условия за усъвършенстване умствените и душевни сили. Каква ли удивителна сцена би се открила пред нашите умове, ако можеше да се повдигне завесата, която ни отделя от по-напредналите същества в мъдрост, знание и добродетел в този вечен дом!

„да си представим, казва сър хамънд, че божият зрение или наука, още отпреди създанието да се е разпростряло до всички части на света, е виждало всяко нещо както си е. това негово съзерцание или знание от цялата вечност не предполага никаква необходимост да се меси в събъдването на каквото и да е.“

Ако и науката сама по себе си не е в състояние да измени порядъка в природата, което напълно признаваме, тя поне има сила и влияние да ни убеди да живеем съобразно с този порядък. Нашият успех зависи от съобразяването със

законите на висшата природа, които ни ди!шуват истинските условия за нашия живот. И това е именно един-ствено нещо, към което духът ни постоянно се стреми, да се научи как да живее съобразно своето естество.

Науката, обаче, в най-дълбок смисъл, е резултат от едно характерно качество на духа в човека, стремящ се по вътрешен закон да уйои пътеките на истината и да схване законите на природата, за да има сила да насочи енергията ѝ, да положи здрава основа за своето съществуване, развитие, усъвършенстване в доброто и хубавото - най-възвишения идеал на разума,

Сега нека разгледаме и втората точка накратко: къде е полето и областта на науката. това е един спорен въпрос. Между философите има различни възгледи. Обаче, в интерес на истината, ние сме длъжни да гледаме право в предмета без всяко пристрастие.

Сегашният порядък във вселената се управлява от три основни закона. Те са: законът на притеглянето, мисълта и биоса. Законът на притеглянето, подразбира материята, мисълта подразбира ума, биосът подразбира душата. Тия основни закони управляват различни области на великия миров свят, отличаващ се по степента и качеството на естеството си.

Законът на мисълта владее умствения свят, седалището на мислите, дарбите, способностите, силите на ума. Царството на този закон е безпределно, то се простира по всички светове и вселени, където съществуват различни същества. Този закон е основата на всяка разумна самостоятелност. Основните му начала са еднакви навсякъде без разлика. По всяка вероятност, те се различават по вид и степен, но не и по същност. Тъй например, понятията, че цялото е равно на своите части, че правата линия е най-късото разстояние между две точки, че две линии равни на

една трета, са равни помежду си, че вътрешните ъгли на един триъгълник са равни на два прави, че точките, които съставляват кръга са рабно отдалечени или отстоят на еднакво разстояние от центъра - тези математически аксиоми не могат да се разбират другояче, освен както са си по естество внушавани в нашите улове.

Понятията за добро или зло не могат да бъдат разбирани по друг начин, освен както са диктувани от висшия закон. Онзи, който убие брат си или ограби ближния си, не може да се определи по друг начин, освен като престъпник.

Ако ние се намираме в коя и да е част на вселената, нашият характер ще се мери и оценява от всички разумни същества с един и същ критерий, т.е. С мерилото на истината. Злото у кое и да е духовно същество не може да се счита за добро, понеже всяко едно от тях има свое естество, придружено с качества, които го характеризират като такова.

Законът на биоса царува в духовния свят, изборът на живота, жизнеността, чувствителността, чувствата, усещанията, желанията и вълненията на душата и силата на волята ѝ да възприема и усвоява това, което ѝ диктуват вътрешните мотиви.

От основите на този закон произлиза цялата органическа дейност, а така също и същинските понятия за идеята на доброто и злото, за правдата и неправдата, за любовта и ненавистта. В границите му почва нравствената свобода на избора, в която се опитва всяка духовна дейност от какво естество е и какви качества притежава. Тук всяко разумно, нравствено същество по свой избор решава свободно да посвети живота си в служба на едни или други начала, в които се възнаграждава или пък се осъжда. Този духовен закон е единственият, който населява всички създадени светове и вселени с живи органически същества. Той е, който преобръща

енергията във вселената да служи на душата за нейното въздигане, той е, който сипе благословение във всяки направление, който пълни сърцата на всички живи с вяра и любов, с мир и радост. Биосът е вечната основа, първият и последният във всичко.

Третият закон на притеглянето господства във физи-ческата вселена, домът на всички живи органически същества. Границите на този закон са самата безпределност на вечността. Откъде почва и къде свършва ние не знаем. Но нека се постараме да си съставим едно макар и повърхностно понятие за обширното му владение.

„да приемем, казва астрономът епаго! С-оге, че разстоянието на най-отдалечената звезда, видима с нашите най-големи телескопи, е 2,3 пъти разстоянието до алфа центурион (съответстващо на разстоянието на една звезда от около седемнадесета величина). Тогава се получава диаметъра на нашата звездна система - видимата вселена 4,в пъти разстояние от най-близката неподвижна звезда. Сега разстоянието на алфа центурион от слънцето е около 4,5 пъти диаметъра на нептуновата орбита. Следователно, ако ние предположим, че разстоянието до най-близката външна вселена носи същото отношение към диаметъра на нашата звездна система, както разстоянието алфа центурион и слънцето се отнася към диаметъра на слънчевата система. Получава се следната пропорция:

Диаметъра на слънчевата система : разстоянието между слънчевите

системи: диаметъра на звездните вселени : разстоянието между величините, или:

1: 4,500 : 4,600 x 4,500 : разстоянието към най-близката външна вселена е равно на 93 150 000 000 пъти диаметъра на слънчевата система, който умножен с 5 584 000 000 = 520149 600 000 000 000 000 м. Едно число равно на: петстотин и двадесет трилиона и сто и четиридесет и девет хиляди и

шестотин билиона мили. Едно разстояние, което светлината със своята удивителна скорост от 186 300 мили в секунда ще й струва близо 90 000 000 милиона години да го пропътува."

В нашата видима вселена има повече от сто милиона слънца, които са с общ център на тежестта. Предполага се, че притегателната сила на това средоточие е повече от 78 000 000 милиона пъти по-голяма от тази на нашето слънце, което както всички други се покорява на силата на този монарх и за да направи един пълен кръг около този център ще му отнеме не по-малко от 20 милиона години. това средоточие на тежестта според астронома максуел хол е близо до орбитата на двойната звезда от шеста величина, 65 Piscium. Тази хипотеза отрича Мядлеровата теория, която поставя центъра на тежестта в Плеядите и Персиус.

„На такова голямо разстояние, казва същият писател, една външна вселена, дори и да е със същия диаметър както нашата, щеше почти да се изгуби и да ни се представи само като малък мъгляв облак."

Те всички са части на един обширен звезден грозд - нашата видима вселена, която е отделена от всички външни млечни пътища чрез една обширна беззвездна пустота, по същия начин както слънчевата система е отделена с празно пространство от заобикалящите я звездни сфери.

Причината за невидимостта на външната вселена може да се изясни с едно от следните три предположения.

1. Разстоянието дори и до най-близката външна вселена е толкова огромно, че нейната светлина не е още пристигнала на земята. Като се съобразим, обаче, с големия период от време в нашата геологическа история, това предположение е някак съмнително.

2. Отвъд границите на нашата видима вселена едно изтъняване на светлообразния етер вероятно свършва в една абсолютна празнина, която разбира се, ще спре преминаването на цялата светлина от външното пространство.

3. В обширното пространство, което разделя нашата звездна система от нейния най-близък съсед, възможно е да става едно угасване на светлината в етера, който по този начин ще действа като едно космично було, скриващо винаги от нашия поглед всички външни галактики. Струбе е доказал, че такова едно угасване на светлината действително става даже вътре в границите на нашата звездна система. Но всички достъпни сведения, ни погават, че няма ни най-малък намек подобно нещо да се случи, дотам докдето нашите най-големи телескопи могат да проникнат в пространството.

Обаче, случаят може да е съвсем друг когато се касае до външните системи. Светлината, даже на най-близката от тях умаломощена чрез едно разстояние от 20 милиона пъти до алфа центурион, може свършено да изгасне чрез поглъщането

й в такава огромна дебелина от разрежена материя може би не абсолютно съвършена. „Аз намирам, казва Ellard Gore, че Алфа Центурион поставена на толкова едно разстояние, даже ако нямаше поглъщане, би се превърнала в една звезда от около тридесет и шеста величина, която според формулата на погон ще изисква теоретически един телескоп повече от 24000 м в диаметър, само за да зърнем тази звезда.“ тази хипотеза, обаче, не ни забранява да допуснем, че безброй подобни системи съществуват във външното пространство, дори и ние да сме принудени да считаме числото на видимите звезди точно определено. Обаче, числото на звезди и системи действително съществуващи, но невидими за нас, на дело са неизчислими и безбройни. Бихме ли могли ние да вземем крилата на един ангел и да излезем въвн от границите на нашата ограничена вселена, до едно разстояние толкова голямо, че интервала, който ни отделя от най-отдалечената неподвижна звезда, видима с нашия най-голям телескоп, да можеше да се счита просто като една стъпка на нашето небесно пътешествие? Какви ли не понататъшни създания не биха се открили пред нашия удивен поглед! Пред него биха се появили системи от по-висш порядък. Пред тях нашите видими небеса, сравнени, биха се показали просто като една песъчинка на брега на океана. Ние бихме могли да пътуваме милиони и милиони години, в което и да е направление и не бихме срещнали нищо друго, освен нови светове, нови слънца, нови вселени, които постепенно се издигат от вечността и се приближават към нас, като че ли идват нарочно да ни посрещнат. Как, питаме се ние, няма ли край, няма ли свод, няма ли небе, което да ни спре? Завинаги ли ще е пространство? Завинаги ли ще бъде пустота? Къде сме тогава ние? Какъв път сме пропътували? Да, ние сме още в предверието на вечността, на която центърът е навсякъде, а окръжността никъде. Да, велики мисли ни представя вселената за да размишляваме. Мисли пълни със значение, които всеки ум и дух разбира.

Но да се върнем на предмета си отново. Тези три свята, със своите закони, сили и субстанции съставляват полето и областта на истинската наука. Този троен състав на целия миров свят, тъй тясно свързан и вплътен в естеството на човека е послужил да развие понятията в самосъзнанието му за материята, ума и душата.

В този случай веществото представлява формата, ума - силата, душата - живота. Тези понятия са станали предмет на три главни школи ши тъй наречени философски системи: материалистическа, която приела материята само за съществена, идеалистическа, която приема ума само за действителен, и спиритическа, която приема духът и душата за реални. Всяка една от тези школи по свой начин тълкува и изяснява явленията в природата. Науката не е отговорна за изопачените и криви тълкувания на тия философски школи. Тези три течения в умствения свят упражняват голямо влияние върху обществения живот. Според преобладаването на кое и да е от тези учения, такава е и мисълта на хората въобще.

Тези влияния се появяват в известни периоди на човешкото развитие като менят своя образ и степен на умствена дейност от едно състояние в друго. Възможно е за един ум да мине през всичките. Наклонността ни към едно от тия влияния ще зависи до голяма степен от естеството, начина и устройството на

нашето мислене.

По определени физиологични и френологични закони ако в устройството на умствената организация преобладава отражателната идеална мислеща способност, то умът ще приеме идеализма за начало. Ако пък в устройството на умствената организация преобладава елементът на чувствената, осезателна, мислеща способност, умът ще приеме материализма за начало. Ако пък в устройството на умствената организация преобладава верующата, духовно мислеща способност, то умът ще приеме спиритизма за начало.

По-ясно, на научен език. Ако предните, челни центрове в мозъка са по-развити от долните и горните, то умът ще клони към идеализма. Ако пък долните (над очите) са по-развити от горните и предните, то умът ще клони към материализма. Ако пък горните, коронните, са по-развити от долните и предните челни, то умът ще клони към спиритизма - духовния свят.

Науката вече ни е показала, че каквото и направление да вземем, животът ни ще се определи от общи и неизменяеми закони. Против остена на съдвата никой не може да рита. Който иска да избегне нещастията в света, трябва да се съобразява със законите на духовния си живот, който лежи по-дълбоко от коя и да е друга дейност. И единственото спасение за когото и да е от беззаконието на този свят, е вътре в дома на този живот, който дава свобода и самостоятелност в достойнството на характера. Но за да се избавим от недоразуменията и съмненията, които се повдигат почти на всяка стъпка в областта на образованието и за да можем да разпознаваме кои неща съдържат научни истини и кои не, ние трябва да се ръководим от следното основно правило в науката. Нека приведем думите на английския учен, професор хъксли: „има една пътека, която води уверено към истината и който и да тръгне по нея, трябва непременно да пристигне в точката на целта, без разлика дали неговите способности са големи или малки. А за това има едно общо правило, чрез което човек всякога може да намери тази пътека. това златно правило гласи: не давай неограничено съгласие на никакви твърдения, освен на онези, чиято истинност е тъй очевидна, че са вън от всяко съмнение.“

Чрез приемането на тази първа заповед в науката, съмнението или проверяването на фактите е станало задължително за нея. Тя го е пренесла от седалището на покаянието, където е било за дълго време осъдено и сложено между ужасните грехове. Сега тя го е поставила на първо място между първоначалните задължения, които са му приписани и назначени от научната съвест: това съмнение, използвано от науката, е същото, което гъоте нарича научен скептицизъм. Той винаги се старее да победи себе си. това не е онзи род неверие, родено от небезжестбото, чийто единствен стремеж е да съществува и да извинява себе си за своята леност и равнодушие.

Задачата на науката, както загатнахме по-горе, е да даде правилен мироглед и истински съждения за цялостния живот, въплътен в битието. Нашият ум се нуждае от идеали, които да му дадат нова сила, за да ръководи живота ни в пътя на просвещението.

двата велики закона на развитието

В природата има един общ стремеж, един общ план и една обща цел. Тия три неща определят природата като единство - едно цяло, на което всичките части се намират във взаимоотношения, свързани и съединени по един най-близък, сроден начин.

За нашето наблюдение е най-важно да проследи тази вътрешна връзка, това тясно сродство, тъй дълбоко и широко съществуващо между всички части на природата. А за разума ни предстои великата задача, да схване, проумее и разбере значението на законите и силите, образуващи тази пълна хармония на единство в системата ѝ. Освен това, той трябва да ни запознае и осветли с положителни факти за отношението им спрямо нас, разумните същества. Така също, той трябва да ни научи каква е длъжността на човека и всички други твари, и какво е задължението ни спрямо естеството на тези висши природни закони, които са неизменими в същността на своите действия.

Тези закони и сили, с условията които съдържат в себе си, са крайгълния и основен камък, върху който е положен животът. Тук, в недрата на тия условия, душата придобива онази тайнствена способност, чрез която започва да изгражда своето жилище - организма. Посредством него тя ще прояви своите скрити сили и способности за развиване и усъвършенстване на естеството си. това нейно естество се нуждае от подготовка за по-висша деятелност, за една по-свята длъжност на нейното бъдещо призвание.

Тук върху тази здрава основа, умът спокойно може да гради своето положително знание за истината, която е единствената съществена храна за поддържането на неговото съществуване. Върху същата основа, разумът придобива силата да повдига стените на великия храм на възпитанието. Този възпитателен дом се съзижда от духът на истината, която вече действа в душата на човечеството за благо на чедата му. Под неговия покрив, ние всички трябва да се възпитаваме в три главни и основни начала: в пътя на действителната истина, в пътя на действителната добродетел и в пътя на действителната любов. От този дом всички ние трябва да излезем благородни граждани на бъдещото царство. това царство не е далеч. То е вече в света, работи силно, пътят му се гради и рано или късно то ще бъде между нас. Слабата на всички други царства ще падне под неговия крак. това царство е царство на истинския дух - царство на правдата. В него човек ще се повдигне по-горе от грубия дух на природния свят и ще съзнае, че той не е роден да бъде роб, но свободен. Не да вярва сляпо, но разумно, не да се управлява от невежеството на страстите, но от духът на знанието, който ще му донесе мира и благоденствието.

Тази велика мисъл вече дълбоко е проникнала в човешката душа. И ние с бързи крачки се движим с необорима сила, да влезем в този Нов Живот, в тази пълна
свобода, където
любовта ще ни бъде общ закон. /

Но нека не даваме повод да се мисли, че само мечтите са достатъчни. Не!

Трябва и да сме дейци. Да, дейци! това е необходимо условие за всеки. Понеже, за да се постигне ня-каква промяна и преобразобание в нашия живот капю човеци, се изискват условия, изискват се старания, изискват се стремежи с определено направление, оснобани на истински научни начала.

Обаче, за да се създадат условията, за да се предизвикат старанията и да се подбудят стремежите е необходима сила и енергия, която да е проникната и въодушевена от великата цел на живота. Тази благородна цел включва духовната просвета и повдигане на обществото.

Сега за постигането на това повдигане и просвета са необходими добра почва, благородни средства и разумни начала. При тези условия ще сме в състояние да положим истинската основа на възпитанието, а следователно, и бъдещото си въздигане като народ и общество от общата челяд на човечеството.

Нека не се заблуждаваме и не си въобразяваме, че има друг изходен път от дилемата на настоящия ни живот, от настоящото ни положение. Не! Денят се познава от сутринта, казва народната поговорка. Колко са истинни тия думи! Щом знаем законите, които управляват известни събития, ние можем с математическа точност да предскажем последствията на резултата. Да благодарим на науката, която чрез своя постоянен труд е хвърлила светлина върху този предмет. Тя ни е избавила от неверието и колебанието на нашия ум, който мисли, че явленията и събитията в природата могат да вземат каквото и да е направление, какъвто и да е път. Обаче, знае се, че те се управляват от определени и постоянни закони. А тия нравствени закони произвеждат в обществения живот онова, което ние сеем; ако е добро семе, плодът е добър, ако е зло семе, плодът е зъл. Земята, която ражда житото, ражда също тъй и бодилите и репеите. Слънцето, топлината и благата, които служат на едното, служат също тъй и на другото. Във всеки случай ние ще приемем равносилното на онова, което сме дали и посели.

Може да се повдигнат възражения против горе-казаното, но затова кой е крив? Нима, ако истината стои пред нас трябва да затворим очите си пред фактите? Кой е виновника когато се изказва една истина? Събитията в света не се управляват от нашата воля, нито пък целият живот се урежда и устройва според нашите детински съображения.

В природата има закони, и то велики, които ни водят напред, без да ни питат дали техните действия са съгласни с нашите мисли или не. Нима за нашето идване на тази земя, някой ни е питал дали е според угодата ни? Кой изпрати онази първоначална клетка, която стана виновникът за нашето съществуване? То е много лесна работа да разправяме как тази клетка е минавала от едно състояние в друго и по този начин е образувала всички видове и родове животни. Но какво й влизаше в работата да прави тези еволюции? И защо? Ако тя можеше да говори, щеше да ни каже, че не е виновна за онова, което е направила, понеже й е било абсолютно задължение да действа по този начин, и че не е сторила това от себелюбие, но от любов, понеже е предала своя собствен живот на другите и те да участват във всичко, което на нея е било дадено от самия дух на живота. „ако бие

страдате, то и аз страдам", казва тя. „понеже и аз живея във вас, вашата участ е също тъй и моя участ." но ние не желаем да страдаме, казваме. „тъй също и аз не желая", казва тя. Тогава какво? - питаме ние. „не зная", казва тя. - трябва да се избягва злото в живота.

Каквото и да мислим за своето съществуване, каквото и да предполагаме за своето битие, дали е зависещо само от материята или от ума и душата, практически резултатът на нашите размишления води към едно и също. Фактът е, че ние се раждаме и умираме без да искаме, като при това понасяме и страдания, без да има някой да ни помогне.

Сега въпросът за нас не е дали да се раждаме или да не се раждаме, дали да умираме или да не умираме. Този въпрос е въвн от нашата област. Предметът, който стои пред нас е, как да се подобрят условията на нашия духовен живот, кийто нито се ражда, нито умира, но расте и се развива от сила в сила. Нека се върнем отново на предмета си.

Добрата почва ще ни се даде от природата, щом започнем да работим съгласно с нейните предписания. Истинните и благородни средства ще ни се укажат от науката, щом потърсим нейните съвети. Нормите ще ни се вдъхнат от възпитанието, щом потърсим помощта му.

Истината, Богато се разбере от ума и усвои от волята, стаба един от най-съществените елементи за съжибя-ването, въздигането и напредъка на кое и да е общество, на кой и да е народ. Тя придобива, онова свойство вътре в душата, което ние наричаме любов. това велико качество пробужда в нашия живот способност за обща деятелност. Тя от своя страна ни отпрабя към онзи велик стремеж в живота, който науката нарича образование или култура.

Тази истина, която е почнала да озарява народите, ще ни отправи в пътя на истинското образование и ние ще бъдем в сила да избавим живота си от корабокрушение и съвършено разорение. Дълго време сме се скитали из пустинята както израилския народ. Настанало е вече времето да се заловим сериозно за предстоящата работа, която ни се пада като човеци, членове на човечеството. Нечестието и порокът са пуснали дълбоко корен в нашия живот, загнездили са се като у дома си. Обаче, ние като хора сбестни и разумни, трябва да потърсим изходен път. Необходимо е да употребим добри лекарства, за да можем поне в бъдеще да се избавим от тази болест, от тази мания на човешкото себелюбие. Иначе, нашата участ ще бъде подобна на участта на болния от проказа организъм, чийто край е гниене и разлагане.

Науката, чрез откритията си, идва да покаже една истина, която е била занемарена от нашия ум и не се е вземала в съображение. Тя е следната: само онзи организъм ще преживее всички кризи на живота, който се приспособява към условията, които управляващите го закони и сили изискват. Този важен факт трябва да се има пред вид в нашето поведение.

Горното се е потвърдило от изследванията на учения естественик чарлз дарбин. Този факт определя тъй наречения закон за еволюцията на организмите, или закон за естествения подбор. Според условията на този закон, само онези

животни се запазват, чието естество е в съгласие със законите на последователните стадии на развитието. А тъй като човек се намира на върха стълбицата на това развитие, то от него се изисква побече отколкото от кое и да е друго същество. Законът е: на когото много е дадено, много се изисква, на когото малко - малко се изисква. От жабата не може да се изисква това, което се изисква от човека. това произтича от простата причина, че човек е нравствено същество, натоварено от висшата природа със задължения, произтичащи от естеството на неговия дух. В човека съществуват вече две еволюции, за които ще гоборим по-нататък.

Един от научните факти, хвърлил светлина върху естеството на нещата, е този, че в природата съществуват сложни и деликатни монадически организми. В тяхното естество се крият и проявяват тайнствени разсъдителни способности. това е очевидна истина, която всеки може сам да провери. Този факт потвърждава онази вътрешна самостоятелна дейност, която е била пренебрегвана и омаловажавана от мнозина.

Тази истина доказва, че природата следва една велика цел в своите действия. Важно за нас е да не се заблуждаваме в своите повърхностни внушения и впечатления, да заключаваме преждевременно, че природата е мъртва, безчувствена и неразумна. Тазова едно заключение открива голотата на нашите детски познания, както на първобитния човек в едемския рай. Нека не считаме унизително да изповядваме истината тъй както си е. Най-последно, в какво се състои човешкото достойнство, ако не в изповядването на тази висша добродетел? Само в нейно присъствие ние можем да намерим същинска храна, действителна радост и верен ръководител към всичко, което е истинно.

Природата е пълна с живот, проявяващ се навсякъде където условията на висшите й закони го допускат, и с разумни сили, които ние едва сега започваме да осъзнаваме. Ако тази действителност не съществуваше, то ние никога не бихме имали възможност да разменим свои мисли един с друг. Не е ли чудно, че чрез нашия език ние се разбираме? И не е ли още по-чудно, че посредством известни знаци, сложени в определен ред, ние можем да разберем мисълта на техния автор, който отдавна може да е заминал от този свят? По какви физиологически и психологически начини се извършва този процес в нашия мозък? Как се предава смисълът на известна идея, която така непосредствено минава от едно пасивно състояние от външния свят във вътрешността на нашия ум и ни убеждава за действителността и присъствието на друг един ум, който е мислил и усещал както нашия ум? Ето един важен въпрос, който още не е решен от учените. Действията на физическите сили като топлина, светлина, електричество и магнетизъм се пренасят от едно място на друго посредством вълнението на светлообразния етер. Така казват физиците. Но как се пренасят нашите мисли от един ум в друг, ако не чрез някоя разумна сила. Вероятно това е самият дух на природата, който по един вътрешен закон свързва всички разумни същества в тясно единство. Само чрез допускането на такава умствена среда ние можем да изясним явленията на умствения разумен свят. Има философи и учени, които мислят обратното. Но какво от това? Нима същността на битието и това дали природата е умна или не,

зависи от нашите предположения и мисли? Ни най-малко. Може да поддържаме едната или другата страна за правилна, но за предпочитане един разумен човек винаги да поддържа истината. Стойността на каквото и да е учение зависи от реалността на фактите, които притежава в себе си. Действителните истини носят онази небесна светлина, която има силата да просвети всеки, готов да я приеме, ум.

Разногласието, което видимо съществува в научния свят, е следствие от устройството на мозъчните клетки и от развитието и качеството на умствените центрове. Тази е причината, че хората разглеждат и оценяват различно един и същ предмет. Кой каквото се е научил, това и обича, казват въобще небезите хора. А това означава, в каквато посока умът се е разбил повече, в тази посока действа и работи с по-голямо усърдие. Или, с други думи: към какъвто предмет душата се е привързала повече, на него слугува с по-голямо усърдие и любов. Законът е същия. В какъвто и смисъл да го вземем, на дело резултатът излиза един и същ. Върху този предмет ще говорим по-обстойно когато стигнем до разглеждане вътрешния характер на възпитанието.

Предстои да повдигнем още един загадъчен въпрос, който често ни се представя. Този въпрос е за смъртта. Какво нещо е тя? - ни питат. Действията й знаем, но причините й са скрити. Как да си я представим тогава?

Един човек, който днес е бил между живите, утре изчезва безвъзвратно от света. Казват: той замина от този свят. Но къде е отишъл? Къде е изчезнал, че не се връща? Тялото стои, но то е студено, мъртво, жизнеността му е изгаснала, животът го е остабил. Различно се мисли върху този въпрос. Но той остава една задача.

Науката ни убеждава във факта, че не съществува абсолютна смърт, смъртта, казба тя, е нещо релативно и необходимо за такъв свят, с такова устройство, като нашия. Там, казба тя, където има смърт, има и живот. От това разбираме, че смъртта съществува само за органическия живот. Взема се по някой път и в преносен смисъл.

В непрестанната смърт е и проявлението на непрестанния живот, докато човек умира, то е знак, че той жибее. Но щом престане да жибее, ще престане и да умира. това е физиологическата истина. Погледнете в човешкото тяло и ще видите, че в него се избършват по едно и също време два процеса. Живот и смърт работят рамо до рамо в един и същ момент. От една страна, силите на смъртта действат за да сложат край на всяка органическа дейност, а от друга, силите на живота постоянно подновяват тази дейност. От една страна, агентите на смъртта подкопават основите на живите клетки, а от друга, агентите на живота поправят и подкрепят тези основи. От една страна, смъртта поразява и разрушава живите клетки в тялото, а от друга, животът ражда нови, които да заемат изпразнените вече места. От това следва, че смъртта е протибоположен процес на живота, нещо частно, а не общо.

Този процес произтича от природния закон, според който, един живот се трансформира в друг живот. В действителност, нищо не се губи, нищо не изчезва. Изчезва само видът и формата. Ясно е, че природата следва някакба тайна цел, която още не е напълно определена в ума ни. Може да се каже, че човечеството не умира, а само общият живот минава от род в род и постоянно изменя вътрешното си естество,

което расте в духовно-нравствена сила. Значи, животът се пречиства от лошите влияния, вмъкнати в него по един или друг начин от души, които криво са разбрали целта на дадения им живот. Тази мисъл се подкрепя от научно-психологическите открития на положителната наука.

Този двояк процес е едно благодеяние за човечеството, понеже по друг начин не би съществувал органическият живот. И да предположим, че би съществувал в подобна форма като настоящата, то никога не би направил нито крачка към каквото и да е усъвършенстване. това мнение се поддържа от естествените науки.

Някои от нашите животни се размножават с такава скорост, че едва ли можем да си представим, какво би станало на земята след един век, ако смъртта се премахнеше. Навярно светът би се вмирисал само от изберженията на тези твари. И вместо да умираме бавно, щяхме да умрем изведнъж.

Трябва да знаем, че висшата природа отдавна си е направила сметките, като е предвидила всички възможности. И ако сега тя постъпва грубо и нечовеколюбиво според нашето виждане, то за тези свои постъпки тя има дълбоки причини. Те я заставят да действа по този начин, понеже е най-добрият от всички други, които ние можем да си представим.

Целта на духа в природата не е да увеличава органическия живот в количество, но да го развива и усъвършенства в качество и степен. Стремехът му е да въздига достойнството на неговото вътрешно естество, да уякчава силата на неговата висша природа, която според закона на биоса може да се пренася в коя и да е част на вселената и да заема място в положение, което подхожда на естеството ѝ.

Вечният живот, по необходимост на своето естество, «зисква и вечни условия, които не съществуват никъде другаде освен в безпределността на вечната вселена. По тази причина животът в материалния свят не може да бъде вечен, защото самият свят не съдържа тези условия. Той е изложен на промени, а тези промени предизвикват разрушителни действия поради самото естество на природните закони.

Това странно явление, смъртта, е следствие от физическите промени на елементите в материята. Кислородът е първата отрова, която поглъщаме, казват учените физико-химици. Отрова в този смисъл, че предизвиква горене и окисляване в нашия организъм, свързано с химически действия и промени. От опит знаем, че всяко тяло, което гори, губи част от своята енергия, т.е. изгаря. И тъй, право е казал един учен, че човек е горяща свещ. Разликата се състои в това, че някой изгаря по-бързо, а някой по-бавно. Въпросът е, свети ли нашата свещ в този тъмен свят.

Обаче, ще дойде време, казва философът Спенсър, когато вътрешните условия на органическия живот ще дойдат в съгласие с външните условия на природата. Тогава животът ще стане постоянен, нека го кажем, вечен. Онези, които се сдобият с този живот ще бъдат блажени.

Но да се върнем на предмета си. Целта, която животът следва в системата на природата, е двояка: първо, образователна и второ, възпитателна. Образователният процес се занимава с подготвянето на човека, а възпитателният, с приспособяване на силите му в правилна посока. Възпитателната сила на

природата е направила човека способен да се ползва от богатствата ѝ, приготвени за неговото тяло, за неговия ум. С други думи, всяко живо същество със своето появяване, изисква и съответстващи условия да поддържа и подкрепя своята дейност, своите функции, своите сили и способности. Тези качества на живота никога не биха се появили ако нямаше съответстващи предмети да ги подбуждат. От това става ясно, че човек е бил призван на тази земя да работи прилежно, да работи усърдно, според наставленията, които са му били дадени, начертани, предписани и показани от нравствените закони.

Необходимостта в живота му е изисквала постоянна грижа за самосъхранение. Още отначало съдвата го била определила като същество на постоянен труд, мъчнотии и скърби. Природата, тази негова възпитателка и наставница, не е искала да го остави нито минута в безделие, да се връща в мислите си към своето детство, или в онова бreme, когато хиляди години се е скитал в състоянието си на животно, без да разбира, без да разсъждава и мисли, защо и за какво се е родил. Тя, като негова попечителка и наблюдателка, не е желала той да е лениво и безделно същество, да се разхожда насам нататък и да мисли само за ядене. Тя е предвидила тази опасност за неговото развитие, и за да го избави от пропадане, е била принудена да го постави в условия и обстоятелства, в които има хиляди мъчнотии и заплахи за неговия живот. Борбата за съществуване се явила пред него като единствено средство да го запази от злото. Той трябвало да се бори не само против хищниците, застрашаващи го всеки ден, но и против грубите сили на природата, които му станали заклетии врагове. Той бил принуден да търси изходен път от това трудно положение, но за този изход са се изисквали хиляди и хиляди години на постоянен труд докато си проправи пътя. Необходимо било за него да направи избор между грубия живот и знанието за истината. Единственото условие за съществуване, което самата природа му показала, той видял в борбата за самосъхранение. За него било необходимо да се подвизава, т.е. Да унищожи своите противници и врагове и със силата на оръжието си да прокара своя път по лицето на земята. Необходимо било да премахва всички пречки за безопасността на своя живот, както и да подготви почвата на земята, едно от първоначалните условия за поддържане на своя род. Само по такъв начин той е можел да се развива и да направи земята поле за своята дейност.

Дотук човек несъзнателно бършел своята длъжност. Той не можел да предвиди какво ще донесат бъдещите векове и какво ще създадат бъдещите родове. В него още не се било пробудило чубството на духовния живот, той е бил невеж. Човек не бил още в състояние да разбира великите духовни закони, които са имали силата да го направят свободен, да му дадат великата способност да мисли и изказва своите мисли. До това време само страхът от природния свят управлявал човека. Той се е дбижил напред от закона за самосъхранението. Разбира се, ако човек бе остабен под това управление, той не би се повдигнал над общото равнище.

Но висшият дух на живота предвидял и осъзнал една опасност в тази

истина. Той видял, че ако човек се остави само на влеченията и подбудите на естествения закон за самосъхранение, то в недалечно бъдеще той ще разбие в себе си най-лоши качества и способности и би станал ужас за всички. И вместо той да се възпита като едно благородно същество, което да отговаря на своето име, то от него би произлязъл един човешки изберг, способен да потопи лицето на цялата земя в кръвта на своите братя и близки.

От самосебе си се разбира, че нищо не би усмирило необуздаността и безчестието на човека, освен самата смърт, която да сложи край на неговата зловеща дейност. Този би бил изходният, естествен път от кризата на живота. В това няма нищо необикновено. Подобна участ е постигнала други родове животни, които са изчезнали от лицето на земята. Кое е избавило човешкия род от подобна участ? Ние виждаме, че природата е имала и други средства, да избегне това, което е било нежелано от никого. За нашите умове е ясно, че каквато и да е друга криза в живота, би била за предпочитане и по-добра, отколкото унищожение на човешкия род, който е плод на онази жизнена сила, работила усърдно стотици хиляди години на земята по своя план. Не напразно тя е употребила енергията си за работа върху това същество, което облякла в плът и кръв, както и другите животни. Към него тя се показала някак си по-благоразположена, дала му нещо повече отколкото на другите негови единоплеменници по кръв. Защо тази сила е сторила това? Защо е дала свободен път на човека и му е отворила дома си да се ползва от извънредни привилегии, които на други животни са били отказани? Това остава тайна за нашия ум. Ние ще загатнем само това, че причината на това стои в естеството на самия живот. Човек, дори и да се е явил по-късно от всички други земни същества, по естеството на своята природа, е по-стар от всички тях. Това твърдение може да се докаже от сложността на неговото естество и от развитието на духовните му сили. Правилото е, че колкото по-сложен е един организъм, толкова повече време се изисква за неговото създаване и проявление. Видът и родът на човека се е явил след всички, но естеството му е съществувало преди всички. Редът, който ние виждаме в природния свят, е перспективно обърнат в нашия ум.

Всички стъпки на органическия живот са само стъпала, които ни показват откъде е минал човек и по какъв естествен път е достигнал в сегашното си положение. Душата му възлиза от бездната чрез клетката, а духът му слиза отгоре, от небето посредством силата на живота.

В периода на човешкото изкачване, някъде към края на природната стълба на първата еволюция, се ражда нова епоха на човешката душа. Неговото напреднало естество е изисквало той да се подчини на великия закон на дълга и да възприеме влиянието на най-великата сила в природата - силата любов. Само тази единствена сила в дълбочината на душата му е била в състояние да го избави от преждевременна смърт. Любовта е съдържала условията, качествата и средствата, с които да обуздае влеченията на грубата му натура и да го подготви да се облече в благородното си естество, подобаващо му като човек, като разумно същество.

Любовта, могъща със своите добродетели, е била в сила да го избеедe вън от

пътя на барбарството и да му покаже прабия път на просвещението. Не е било лесно да се постигнат тези резултати в неговия живот! Ред промени са били необходими да станат в неговия душевен организъм, в неговия духовен живот. Вътрешната му чувствителност и душевни усещания, вътрешните му мисли и умствени центробе претърпели коренно преобразование. това дало подтик на духовната му еволюция, да се създадат в него понятията за нравствения свят. Едва след тази радикална промяна в естеството на човека, той е бил вече в състояние да разпознава дясната си ръка от лявата, правото от кривото, злото от доброто и истинното от лъжливото.

Този духовно-нравствен подтик е принудил човека да следва пътя на разума. В този път той е трябвало да се подвизава винаги, макар и да е имал чести отронения. Обаче, любовта е вдъхнала в душата му нов живот, истински понятия, добри желаня и стремежи към доброто, към истинното и хубавото - самия център на цялото му съществуване.

Същността на двата закона - законът на самосъхранението и законът на дълга, е породила в човека борба, която е била предизвикана от пробуждането на духовната му природа. това пробуждане извивало човешкия дух да се яви на сцената и да поеме управлението на своите действия и отчета на своите дела. Без тази вътрешна борба и без това вътрешно възпитание, в изпълнението на вътрешните закони и без посредничеството на любовта, човек завинаги би останал там където си е бил отначало и не би се различавал твърде много от другите животни. В такъв случай, нямаше да има нужда да се търси изгубената брънка, която го е свързвала с животните стоящи по-долу от него. Тази брънка щеше да си е на мястото, но днес тя е изгубена. И дали ще се намери в скоро време или не, това малко трябва да ни безпокои, понеже в изгубването на едно нещо, ние сме спечелили друго много по-скъпоценно. Когато човекът се е изправил на двата си крака върху лицето на земята, той се е научил да мисли.

Двата закона на самосъхранението и дълга, можем да предположим, че са две противоположни страни на нашето естество, или два центъра на дейността ни в живота. Те са дбе истории за началото на нашия живот, за миналото и бъдещето на нашето съществуване. Ние можем да уподобим тези два закона на две политически партии в една държава, които се борят за първенство и бласт. От самата природа на техните стремежи се разбира, че едните и другите полагат всичките си старания и усилия да убедят обществото и света около тях, че техните стремежи, желаня и цели са най-добрите под цялото небе, и че с тяхното идване на власт всичко ще тръгне по най-добрия път.

Но истината в полза на едната или другата партия трябва да се потвърди от опитността. това е общо правило. И Христос казва на едно място в евангелието: „От плодовете им ще ги познаете.“ може ли трънка да роди смокиня, или пък смокиня трънки? Разбира се от самото естество, че не може.

От тази очевидна истина следват дбе неща: първо, предметите се ценят според своята стойност, а пък тази стойност напълно зависи от естеството на предмета. Второ, действащите сили се ценят според качеството на произведената енергия, която или ни ползва, или ни вреди, лично или общо. Ползата се разбира от съживяването на организма, в който душата действа, а вредата се забелязва

в разстройството на този същия организъм. От този общ закон ние

придобиваме истинската мярка в ума си, която ни показва, кое е подходящо и съобразно с нашата истинска природа, и кое не е. С по-ясни думи, всяка дейност определя качествата на своето естество от последствията и резултатите си.

Ако нашият ум не се влияеше от страстите, то без съмнение, всеки един от нас би избрал онова, което е истинно и добро за себе си и другите. Но за съжаление, в ежеднебния живот това не е така. Опитът показва, че страстите владеят, а пък разумът слугува. От този факт страда днес нашето общество. Понеже не избираме онова, което разумът ни диктува, а напротив, онова, към което страстите ни вле-кат. Обаче, всеки знае, че страстите са слепи и неразумни. Тогава не е възможно една сляпа сила да ни ръководи в пътя на добрия и просветен живот. Кой е онзи народ, който е успял под такова ръководство? Има ли поне един пример в историята? Нито един. Всеки народ или общество, което се е оставяло да бъде ръководено от тях, безвъзвратно е пропадало под ударите на съдвата. Но можем ли да мислим, че нашата участ ще бъде по-добра, ако не обръщаме внимание на справедливостта и човеколюбието? Съмнително е. Поговорката казва: сляп сляпаго ако води и двамата ще паднат в ямата. Истината, изказана в тази народна пого-ворка, ни дава да разберем, че поне единият от тия двама нещастници би трябвало да има здрави очи, за да избегне опасността. От това следва, че е необходимо да се отворят най-сетне очите на разума, за да можем да предвидим опасностите в живота, които са общи за всеки народ, за всяко общество и за всеки човек. Всичко това няма да се оправи докато не се даде свобода на разума да управлява и ръководи кризите в живота. Само тогава ще имаме сила да поправим изопачения ред, от който сме страдали и още страдаме. В това, именно, на помощ ни идва истинския дух на науката и възпитанието, за да уредим живота си както подобава.

Нека разгледаме сега накратко, откъде е произлязла несъстоятелността на нашия обществен живот, по какви причини човек е пренебрегнал своята свята длъжност и защо е почнал да бърши дела, които никак не отговарят на званието му, нито пък го представят като разумно същество, притежаващо духовно-нравствени сили и качества.

Фактите ни задължават тук да признаем естествената причина, дала подтик в човека към това странно явление, наречено разстройство, несъобразност, непоследователност в стъпките на цивилизобания живот. По внушение на първия закон за самосъхранението, който е имал предвид личния живот и щастие на индивида, човек криво изтълкувал постановленията на общия дух на природата. Той се подбел от странната мисъл, че неговият живот и щастие са най-важните и съществени неща в цялата природа, и че всички други твари и същества, каквито и да са те, трябва да служат на неговия живот, за неговото щастие, което е било като мираж в пустиня. Човек разбирал това щастие в буквалния му смисъл, да яде, да пие и да се бесели, да му е широко около врата, да е свободен да върши всичко, което му хрумне в ума. Може ли да има нещо по-добро от това? - ще каже някой. Разбира се, че не може да има за подобно същество. Но вековната човешка опитност показва, че подобно мислене е отнело живота на много наши братя и близни. Ако човечеството един ден би се умопомрачило и би приело този

принцип за начало, то целият свят би се преобърнал в такава първобитна анархия, която би помела от лицето на земята всички цивилизовани общества, като прах и пепел в небесното пространство, откъдето не биха се върнали вече никога.

Самосъхранението е родило себелюбието, егоизма - май-ката на всички днешни пороци. Себелюбието, от своя страна, според вътрешните пориви и влечения на своето естество, е създадо и произвело такива неща, които историята на човечеството е описала в черни краски. Тези паметници стоят на първо място, като истински свидетели за онова, което се е вършило в миналото. Те и сега гоборят за онова, което се бърши в наше време.

Нека споменем някои от по-главните им последствия: себелюбието е покварило душата, поробило е разума, потъп-кало е правдата, потушило е съвестта, създадо е робството във всичките му видове, произбело бойните, изгнало истината и заточило добродетелта.

Всички тия знаменити дела, нечестиви пороци на егоизма и днес съществуват и владеят, само разбира се, в по-цивилизован образ.

Навярно в думите на онзи хуморист, който е казал, че дяволът е способен да се цивилизова, когато влезе в човека, се съдържа известна истина. Трябва да допуснем, че законът на еволюцията господства и върху мрачния дух на този паднал ангел, само с тази разлика, че в неговото естество той произвежда деволуция. Несъмнено, този тартор е тласкан и обезпокояван от силите на висшия дух на природата, който без разлика на звание, кара всички същества да работят в общото поле на нейната дейност по начин, който им се нрави побече.

Трудът и честността, които бяха препоръчани на нашите прародители, като предпазни мерки против злото, днес са премахнати навсякъде. Честният труд днес се счита унизителен. Да се работи, но как? Ето въпросът. Старият дявол, за когото ни разправя поетът милтън в „изгубеният рай“, бил пратен в изгнание от небето за свои стари грехове и беззакония, понеже нарушил мира и блаженството на небесните жители. За това негово престъпление той бил хвърлен с главата надолу с всичките му последователи в

бездната, в която падал девет дена. От това падане насам той се вразумил, станал задълбочен учен и дипломат. Сега той не ходи вече тъй бос през просото. Научил се е да се съобразява с времената, нравите и слабостите на хората. Той се пази като от огън, да не би и от тази земя да го изхвърлят с главата надолу, някъде в страшната бездна. Онова, което той е спечелил в човешкото сърце, добре го държи. Всичко обещава, нищо не дава. Повидимому доброто желае, но всъщност злото прокарва набсякъде. Той желае от сърце и душа да опази плодовете от първата цивилизация на физическия себелюбич човек. Този първобитен представител на човешкото достойнство е бил порядъчен човек, който не е мислил за нищо друго, освен за търбуха си. За него нито душа, нито правда, нито истина, нито любов са съществували. За него било безразлично дали човечеството успявало или пък морално отпадало. Дали неговият ближен страдал и от неволя умираше, това за него било все едно, докато неговият живот и щастие оставали непокътнати. Но природата не търпи вечно такава аномалия, нито пък постоянства в своите грешки, както човечите правят. Ако един закон не може да постигне очакваните резултати, тя привежда в действие втори на сцената. Безспорно, една такава промяна в

установения ред на живота коства хиляди жертви, защото ни добежда в стълкновение един с друг. Повдига се борба за нови начала, нов живот, в който мислим, че ще намерим онова щастие и блаженство, за което душата ни постоянно жадува, както еленът за бистрите потоци. Но минават години и векове, а това щастие и блаженство все не пристига. Видно е от законите на природата, че нейната цел се различава до голяма степен от нашата. Ние се борим за храна и се стремим към слаба, а пък тя се труди да създаде и възпита благородни същества от нас и да създаде хармония и единство между различните сили и елементи в обширното царство на своите владения. Защо е всичко това? Кой знае. Трябва да има нещо или нищо. Не може да бъде друго. С първата еволюция на самосъхранението в душата на човека се пробужда и втората, на дълга, с първата цивилизация на себелюбието, в неговия дух прониква и втората цивилизация на любовта. Така действ общият дух, някак несъобразено с нас и нашите виждания, заместв първата еволюция на физическия човек с втората, на духовния. Онова, което му е диктувал първият закон, да граби за себе си и своя живот, се променя от поябата на втория закон, който го е принудил да даба своето за поддържане на страдащия си брат и ближен. И не само това, но и да се грижи за тяхното добро. Така човек е открил една велика истина, че в правенето добро на другите ще се осъществи неговото щастие и блаженство. При тези условия всеки негов импулс за добро и благородно дело ще се реализира. При тези условия на любовта, той ще се нарече наследник на земята, която ще му даде всички благословения, изпроводени от висшия.

Под влиянието на закона на любовта, човек е престанал да мисли само за себе си и за своето щастие. Разумът му се е прояснил от дългото робство и той е започнал да мисли по-сериозно за подобряване живота на другите. това подобряване е основата на всички обществени преобразования. Има ли някой, който се съмнява в това? Моля тогава, този мой приятел да посети народното събрание и послуша разискванията, пренията и дебатите върху прокарването на различни проекти и закони, в които се полага основата на народното подобряване. Дали те постигат своята цел, то е друг въпрос. Колко сила, колко енергия се употребява там! Кроят се планове, разискват се и се решават въпроси от общ характер. Колко умове са заети да мислят! И то все за доброто на бедния народ. Попитай сърцето, колко сила, колко енергия изпраща то посредством кръвта в мозъчните клетки, в тази обширна и многолюдна столица на човешкия живот, която има 3 000 пъти повече жители отколкото цялото земно кълбо. Тук, в този лабиринт се създават всички реформи. Но нека не забравяме, че народното събрание не е мястото където доброто може да се роди! Не, то е мястото където доброто може да се прокара в обществото, и то пак зависи много какви хора имаме за представители и от какви сили и начала те се въодушевяват.

Единственото място за раждането на доброто е домът. Той е първото светилище на човечеството, в което майката и бащата са първите първосвещеници при олтара на човешката душа. От камъните на този храм - домът, природата е почнала да полага основите за цялостното повдигане на всички разумни същества. От този общ дом, човекът е бил определен да приеме всички свои дарби, сили, способности и благородни качества, според изискванията на висшия закон на духа. Този е бил най-правият и естествен път да се постигне онази велика цел, която е пред нас. От дома човечеството е трябвало да очаква с надежда хиляди години, раждането

на всички добродетели. Те са били въплътявани в известни души, които са били олицетворение на общата добродетел на човечеството. Те са се вдъхновявали от велики мисли и са следвали волята на онзи всемирнен дух, който оживотворява и владее всички. Тази воля всеки усеща и знае. Тя е всемирна сила, всемирнен стремеж за жизнена дейност вътре в нас и вън от нас. Всеки човек, който желае да съществува, да живее и участва в благата на този истински живот, трябва да работи съзнателно за своите длъжности, като член от общия организъм на този съзнателен духовен живот.

Христос много ясно показва тази необорима истина. Очаква се дървото да принесе своя плод. И всеки човек трябва да се роди изново от духа преди да е в състояние и сила да влезе в условията на вечния живот. Вечен в този смисъл, че силата му пребъдва всякога. Че това е истина, няма никакво съмнение. Цялата видима промяна, която ние наблюдаваме в материалния свят е следствие и резултат от колебанието на силите му и непостоянството на елементите му. Този характер на физическия свят произтича от естеството му, което няма постоянна пропорция, но се изменя според неиз-вестни нам вътрешни закони. Доказано е, че физическият свят постоянно губи от енергията си чрезлъчеизпускане в пространството. Какво става с тази енергия не знаем, но сме уверени, че не се губи, нито чезне напразно. Тя бърши една велика работа, за която фактически много малко знаем, но в недалечно време върху тази тайна ще блесне побече светлина в ума ни.

По силата на този факт ние признаваме, че силите в природата и силите вътре в живота трябва да се оползотворят. Без това превръщане нашето съществуване е невъзможно. Нужно е да мислим като разумни същества. Животът е най-голямата ценност, казва един философ, и всеки, който го прахоса за нищо и никакво, показва, че му липсва нещо в ума. Да, липсва. Ние трябва да започнем преобразованието вътре в нас. Тук са, именно, първоначалните елементи, от които може да се създаде един порядъчен живот, пълен с хубави и добри дела. Тук, именно, се съдържат първоначалните закони, по които се е създала цялата вселена. Нека това не ни учудва. Семето на бука е малко, но след време става великолепно дърво. Цялата опасност се крие в две неща: първо, да не се изгуби вътрешната сила, която трансформира елементите на физическия свят в полза на живота. И второ, да не се пропуснат условията за постигане на тази цел. Тук е тайната на успеха на всеки разумен живот. Природата не е създала своите велики творения по фантастичен начин, както си мислим и въобразяваме по някой път. В нея има последователност и

ред. Тя е започнала своята велика работа от най-дребните и най-малките неща. В случая нейните действия и постъпки изглеждат странни. При създаването на материалния свят тя е започнала от атомите, най-малките частици на веществото, които засега знаем. това е твърдението на науката. А представяли ли сте си някога, каква е големината на един атом? Математиците в своите изчисления са открили, че той е приблизително една двайсет и пет милионна част от диаметъра на два сантиметра и половина, или една милионна част от диаметъра на един милиметър. От тази нищожна за нашите понятия величина, природата е трябвало да създаде видимата вселена. Колко хиляди и милиони векове тя е трябвало да събира и групира тези малки частици! Кой знае! Тя е трябвало с неописуемо търпение и внимание да събира и групира атоми, да образува молекули, маси, слънца, планети и най-последни цели системи. Тук е бил необходим труд и постоянство, за да се създаде нещо

разумно, нещо велико и хармонично в естеството на своето устройство.

Днес ние искаме да създадем едно общество, което да е идеал и възплъщение на всичко добро и благородно. Това искат и нашите приятели социалисти-демократи. Това и те мечтаят, както и ние. Но нека не забравяме истината, че с шум, вряба, укоряване един друг, този идеал няма да се постигне. Той няма да се постигне и с разрушаване на всичко що носи името старо и преживяло, нито с настоящите начини да си вадим очите и си трошим шапките по изборите за полити-чески права, нито чрез днешната цивилизована политика, в която лъжата е главен елемент. Лъжата, казба някой си учител по нравствена философия, по естество е два вида: черна и бяла. Черната лъжа дължи своето съществуване на долните слоеве на обществото, докато бялата лъжа дължи своето съществуване на по-образованите и особено на висшата дипломация. Макар и днес политиката да предпочита бялата пред черната лъжа, тя си е все лъжа, няма сбойствата на истината.

Днес от всеки почтен човек се изисква не само шум и вряба, но и дела съобразени с благородния живот. Не трябва да плачем за нещастията на хората с крокодилски сълзи. Све-тът е бил оплакван по този начин от създаване на мира, но каква полза сме придобили от този крокодилски плач? Ние се нуждаем от съчувствието на една душа пълна с любов за доброто на другите.

Единствената надежда за подобрението на личния и обществения живот е във възпитанието на дома. Към дома трябва да се присъединят училищата и всички други благородни учреждения, които носят възпитателен характер. Всички трябва да се хванат ръка за ръка, за постигането на тази единствена цел, която е основата на общественото благоденствие. Силата проявява своята мощ в съединението, но това съединение изисква елементи подготвени, в които силата да покаже своята благотворителна дейност и влияние. Без тия елементи силата няма значение сама по себе си. Това преобразование ще се постигне само тогава, когато започнем да съзнаваме и усещаме източника на злото, когато в нас се роди дълбокото желание да се освободим от това робство. Един болен е принуден да побика добър лекар като усети опасност за своя живот. Злото и порокът не са вън, но вътре в нашия организъм. Те са последствия от причини, тясно свързани с нашите мозъчни центрове, където са впрегнати особен род клетки, чието физико-психическо естество ни подбужда да вършим добро или зло. Къде се крият основните причини за тази дбожия дейност в душата? За това ще говорим после.

Това израждане на нашите сили и способности е дошло от деди и прадеди. То е естествена наклонност в нашия душевно-нравствен живот, която се събужда при известни условия и ни застава да вземем онова направление, което съвпада с течението на природните сили, теглещи всичко без разлика в едно и също направление. Ако нашият духовен живот няма нравствена сила чрез волята да избегне влиянието на това вътрешно влечение, то има опасност човек да изгуби равновесието си, подобно на камъка, падащ от една скала. Тук законът е един и същ. Разликата е само в начина на действията му. В първия случай, всички тела, които губят равновесието си, падат и се разрушават, а във тория, всички разумни същества, които престават да следват пътя на своята длъжност, се лишават от нравствена свобода и стават жертва на духовното израждане. Въпросът, който естествено се повдига в ума е, какъв лек да се употреби против това зло? Днешните злини и нещастия в обществения и личния живот са резултат от тази извратена природна

склонност, наречена първороден грях, душевно разстройство или по-точно умствено падение.

Светът до голяма степен е под влиянието на тази сила, на тази нисша страст, която е заразила и покварила всичко добро у нас. Отговорността, разбира се, пада върху всички нравствени същества, които са допуснали тя да се разбие в техния живот.

Всеки, който праби грях, казва Христос на фарисеите, „роб е на греха“. Но ако искате да бъдете свободни, променете живота си. Докато имате виделината, вярвайте в нея, за да сте синове на виделината, понеже, който ходи в тъмнината, не знае къде отива.

Тази жива виделина е фосфорна сила, която ни кара да мислим за неща велики и славни. Тя е силата, която е създала всичко добро и благородно в нашия живот. Тя е силата на стремящия се живот, който въздига и оживотворява всичко мъртво. Когато умът е лишен от тази фосфорна сила, той е лишен също и от възви идеали за живота. В него вече не живее човешкият дух, но животинският. Лицето му се помрачав, понеже то е дарба само на човека - на човека, който мисли и разсъждава. Когато душата изгуби тази съществена сила на виделината, след нея следва нравствен упадък, и добре е забелязъл един учен философ, че без фосфора и мъртвите не биха могли да възкръснат.

Когато човек изгуби тази вътрешна фосфорна сила, той е изгубил вече своите най-възвшени чувства. Неговата душа става безчувствена, за нея вярата и надеждата изгасват постепенно, миналото остава само призрак, а бъдещето - провидение и гола измама. Тогава той се хваща като слепец за тоягата на бременно видимото, което той почва да нарича идеал - действителната гола тояга!

Днес нашето общество прилича на онзи сляп човек, чиито очи Христос отбори. Тогава той го попитал: какво виждаш? А той отговорил: виждам човеците като дървета. Не е ли такава днес нашето състояние? Не виждаме ли ние така реда и порядъка на нещата в природния и нравствен свят? Ние жибеем като че ли утре ще умрем, и по този начин мислим, че всичко ще се свърши. Причината за това е нашето умствено и духовно неверие, което ни е лишило от истинското знание на законите на разумния живот. По-ясно казано, ние не знаем още как да живеем като хора. Само в един добре възпитан живот могат да се разбият най-добрите качества и добродетели, които да принесат своите плодове навреме. Само при един живот пълен с любов и ръководен от висш разум, във всеки човек може да съществува истинско щастие и блаженство.

За разрешаването на този болен въпрос науката е предписала следното правило: всяка майка и баща, всеки възпитател и възпитателка, трябва да изучава човешкото естество от всяко положение, да изучава условията, при които се пробуждат или развиват известни дарби или лоши качества. Тук е, именно, основата на доброто възпитание. Ние трябва да разбираме какво е взаимоотношението на човешките способности разположени вътре в мозъка, кои наклонности са по-силни и кои по-слаби, кои органи вътре са по-развити и кои не са разбити. Като постигнем това, ще почнем със знание и научно умение да възпитаваме своите синове и дъщери. Задачата вече сама по себе си ще се разреши.

Ако една среднообразована майка имаше макар и повърхностни понятия за мозъчното състояние на своето дете, тя би го избавила от много злини, които в

бъдеще биха му коствали живота. Желязото трябва да се кобе докато е горещо. Същото е и с човешкото естество. То може да се преобразува и възпита докато съдържа тази първоначална топлина на младия и гъвкав живот, който възприема и усвоява всичко, което му се даде. това е една действителна истина. Мозъкът е седалището на всички наши сили и способности. В този мозъчен лабиринт, всяка сила и способност имат свой собствен орган, чрез който се проявява.

От това, коя сила или склонност преобладава в нас, характерът ни придобива определени черти, или, всички наши сили и способности се обединяват от избраната от нас цел, която определя към какъв тип нравственост принадлежим и какъв човек след време ще станем. От първоначалния подтик на нашите наклонности и сили вътре в клетките много зависи, какво направление ще вземем - съзнателно или несъзнателно. Тези вътрешни подбудителни мотиви окончателно решават нашата участ.

Възможно е някои да възразят против тази научна теория. Но и ние ще ги попитаме: кои са причините за изопачаването на нормите и истините в нашия живот? Въпреки нашето образование и религиозност, ние често вършим в живота онова, което е ниско, подло и недостойно за името човек. Йов питал, кой е родил капките на росата. И ние питаме, кой е родил капките на злото? Защо един е кротък, а друг е сбиреп? Защо един е съвестен и благочестив, а друг нечестив и безсъвестен? Защо един е разумен, а друг безумен? Защо един е истинолюбив и услужлив към всеки, а друг подъл, лъжец и грабител? Ако тези пороци съществуваха само между бедни и невежи, щяхме да имаме някаква външна причина. Но за съжаление, тези пороци съществуват побече между образованите и цивилизовани хора, които не са заставени както бедните и прости хора да крадат и лъжат от нужда. Кой ги заставя тогаба да бършат тия дела? Някой ще каже: егоизмът. Но защо едно его да бърши зло, а друго его добро? Всеки човек има его, но в един той служи за благородни дела, а в друг за ниски.

Може би някой ще каже, че грехът е причина за всичко това. Но грехът сам по себе си е следствие от стари причини. Може би друг ще каже, че причината е падението на адам в едемекия рай. Нима една къща може да се събори с падането на един камък? И нима с изяждането на една ябълка могат да се избършат толкова злини в света? Ще бъде много интересно, ако някой може да ни докаже това с научна последователност. Несъмнено, причините на злото се крият някъде дълбоко в самата природа. Важно е да търсим тези причини. В света, осбен движение между елементите, съществува и непримирима борба между силите, които се разделят на положителни и отрицателни. това е истина както за физическите, така също и за нравствените и духовни сили. В живота има два центъра на дейност: център на положителните сили, т.е. На доброто, и център на отрицателните сили, т.е. На злото. Зависи до кой център е по-близо нашият живот и влиянието на кои сили преобладава върху душевния ни стремеж. Важно е да знаем причините на лъжата, подлостта, нечестието, грабителството, насилието, неправдата, които се проявяват под различни образи и форми. Действително, това е едно от най-странните явления в човешкия живот. Хора, които мислим за добре образобани, поставени на длъжност при известни условия и обстоятелства и подложени на избестни налягания и влияния, понякога проявяват почти всички пороци един след друг, и то без да ги угризява съвестта и без да се разкаят. Къде е тогава причината, в човека ли, в условията ли,

или във възпитанието?

В химията съществува следният закон: за да се извърши едно химическо съединение са нужни: първо, два елемента с взаимно сродство един към друг и едно условие. Щом са налице тези три подготвителни стъпки, следва реакция и съединението се извършва. Химиците ползват този закон за спиране или ускорение на химическите действия, според нуждата. В този случай се вижда, че условието е причината, а двата елемента са извършителите. От казаното следва, че ако условието се отстрани, то и реакцията ще се прекрати. Става ясно, че за да се избегнат лошите следствия в нашия обществен живот, е необходимо да се махнат всички условия, които причиняват и раждат злото.

Разбира се, ако не обръщаме внимание на този факт, на тази очевидна истина, то злините никога няма да се отстранят от дома ни. Нещастията не ще закъснеят да ни нападнат. Безумният страда от ума си, а немарливиот от немарливостта си, казва една източна поговорка. А един философ е казал, че немарливостта е майка на всички злини.

Днешните средства и методи за повдигане на обществото са лишени от истински научен характер. Те не са съобразени с изискванията на жизнените и нравствени закони, от които зависи нашето щастие и благоденствие.

Затворите, несправедливите закони и оръжията няма да подобрят положението ни, нито пък ще създадат нещо добро и благородно в нашия живот. Те идват от старата култура на първичния груб и себелюбив човек, чието желание е да тъпче другите.

Духът на дълга ни диктува да търсим по-добър и човеколюбив път. По този стар път са страдали и загинали хиляди и милиони човеци. Всяка педя земя е обляна бече с човешка кръв. Нима това е човешко? Нима това е християнско? Къде е Христос и къде сме ние? Затова ли сме дошли, за да се изстребваме един друг? Не! Да не бъде! Ние сме призвани тук да се научим как да живеем и работим съобразно с онзи живот, към който всички с ум и душа се стремим.

Ако разгледаме устройството на човешкото тяло ще научим един добър урок. То не е нищо друго, освен куп жиби клетки. За организацията на това тяло знаем много малко, понеже немарливостта доскоро ни е държала в невежество. Не сме познавали онези тайнствени закони, които владеят, управляват и направляват нашия съзнателен и несъзнателен живот. Но човешкият дух не стои без работа. Той търси скритите действия на природата с цел да придобие онова знание, чрез което да разреши и да премахне мъчнотиите.

Първото нещо, което привлича вниманието ни е, че в този организъм има ред, има взаимност, има хармония. Тук всички знаят своята работа много по-добре, отколкото ние нашата. В този организъм не се гони личен интерес. Не! В него има една обща цел, едно общо благоденствие, на което самият човек се радва. Тайната на общия успех е, че в този организъм няма преследвания, няма капризи, няма своеволия, няма криворазбрани неща. Тук съществува единство. И когато една клетка се разболее и страда, другите ѝ съчувстват и по всякакъв начин се стремят да премахнат злото. Понякога и човек се замисля и скърби за лошата участ на онези, с които е тясно свързан неговият интерес. Той не може да не съчувства на страданията им, понеже от опит се е убедил, че само

от доброто състояние на неговите близки, зависи и неговото здраве, успех и

щастие.

Едни от клетките в организма съставят костите, други мускулите, трети артериите и вените, четвърти стомаха, пети белите дробове, шести сърцето, седми нервите, осми мозъка и т.н. И всички, според свойствата и качествата на своите естествени сили и способности, изпълняват своята длъжност, определена им от общия закон.

Клетките на костите, поддържат устройството на скелета. Клетките на мускулите, поддържат изправено тялото и помагат за сглобяването на отделните части. Клетките на стомаха смилат храната. Клетките на дробовете приемат кръвта. Клетките на сърцето отправят кръвта към артериите. Клетките на артериите пренасят кръвта по цялото тяло. Кръвта, която е общия капитал, съдържа всички хранителни елементи необходими за поддържане живота и щастието на това многолюдно общество, наречено човешки организъм. Колкото за клетките на нервите, те са съединителните нишки, които свързват всички отделни органи в тялото с мозъка и по този начин пренасят двигателната сила по цялото тяло. Те са единствените посредници, които съобщават за всичко, което се върши вътре и вън от мозъка.

Колкото до клетките, които образуват мозъка, те изпълняват най-сложната и деликатна работа на човешката душа. В техните малки стаички е разположена човешката мисъл и човешките желаниа. Посредством тях се извършва сложната дейност на душата, която постоянно работи за поддържане реда в организма. Едни от тези клетки съхраняват физическите сили на човека, други умствените му, а трети духовните му сили. Върху този въпрос ще се върнем да говорим по-пространно на друго място. Значи, в човека всичко е разпределено с математическа точност. И щом тази математическа точност съществува, силите в организма се уравновесяват една с друга и образуват хармония, която ние наричаме здраве. Но когато се изгуби това вътрешно равновесие на математическите закони на духа, настава криза в живота, която може да бъде или частна или обща, и от която човек или трябва да намери изходен път за спасение, или ако не желае да стори това от честолюбие, трябва да престане да живее. Ако човек предпочете нечестивата смърт пред добрия и благ живот, това значи, да се покаже недостоен за званието си. Осъждането на такива човешки същества е справедливо. Онзи човек, който предпочита отровата пред хляба, означава, че не цени онова, което му е поверено свише, т.е. От чувството на разумния живот. Затова таланта на този недостоен и лукав роб ще му се отнеме и ще се даде на онзи, който е достоен и готов да принесе плод.*

Природата е употребила милиони години, за да създаде настоящите условия за живота, от които се е образувал човешкият организъм. Той е жилището на душата, в което днес тя работи за постигане на една по-велика цел от създаването на материалния свят и произвеждането на простия органически живот.

Милиони години е трябвало да минат за да се създадат първичните клетки. Стотина хиляди години са били потребни докато те преминават през всички стадии на развитието и видоизменението и по този начин да станат годни за особената си служба, за специалната работа, която днес бършат в живия организъм. Хиляди години е коствало на духа на живота докато възпита човека и пробуди самосъзнанието на разумния живот в неговата душа и предизвика любовта му към духовния свят. Тази любов, именно, го е отправила в пътя на великия стремеж, наречен просвещение или духовно повдигане. За човека е било необходимо да

придобие всичко с постоянни усилия и жертви, за да цени доброто, което не е дошло без труд, за да го пропилява напразно. Не! Той е трябвало да научи от своята вековна опитност, че всичко му е било дадено с цел да свърши нещо.

Както неговите клетки работят за доброто здраве на организма му, така и той, като една разумна клетка от онзи по-висш живот на духовното тяло, трябва да изпълни своите задължения като разумно същество, като духовно-нравствена личност, като син човешки. Да се отрича от своето призвание в живота, значи да се противи на святия дух на живота. Няма друго средство за великия закон на живота, освен да изхвърли подобно нравствено същество вън от святото жилище, като непотребна вещ, която е не само непотребна но и вредна. това става и в нашия организъм, в нашето тяло. Онези клетки и членове на организма, които престанат да изпълняват своята длъжност и станат вредни и опасни за здравето на другите клетки и органи, се изхвърлят навън за общо добро на целия организъм. Върху този природен закон почива нашето здраве и дълголетие. От това следва, че в нашето бъдещо духовно развитие, ние не можем да очакваме нещо по-добро, ако не се осъзнаем и не променим своя вътрешен живот и нравствено поведение спрямо нас и нашите ближни. Нравствените закони, които ръководят разумния живот, изискват от всеки човек едно вътрешно и коренно преобразование и новораждане от духа на истината. Законът на развитието е вечен, той не търпи застой.

. Евангелие от матея 25:14-30 (бел.изд.)

ВЪНШНИТЕ УСЛОВИЯ НА ЖИВОТА

Една от най-големите тайни в природата е животът. За произхода му не знаем нищо със сигурност. Онова, което сме научили за същността му, е придобито чрез наблюдаване проябата на силата му, която е диаметрално противоположна на силите на физическия свят, и се различава от тях по степента и качествата на своето естество. Онова, което знаем за живота е, че той се е явил в природата при известни условия, които потвърждават истината, че природата има определена цел и стремеж.

Ние признаваме очевидната истина, че животът е дошъл в сегашното си положение с един определен подтик да се разбива, расте и стане фактор и главен проводник на висшия дух във вселената. За да се постигне, за да се роди и развие органическият живот, преди всичко е трябвало почва. Тя съставлявала една от най-важните елементарни необходиминости за съществуване. За да навлезе той в новата

среда на своята дейност и в новите условия на своето битие, почвата е била първата подготвителна стъпка. За постигането на тази обективна реалност, са били нужни сили да подготвят жилището му и да отворят свободен път за неговото влизане в тялото, т.е. Въплътяване. Природата впрегнала своите физически и химически сили да ѝ доставят елементите на почвата, събирайки малките частици вещество от пространството и обособявайки ги в общи маси, наречени мъглявини, слънца и планети, или слънчеви и планетни системи.

От научните факти разбираме, че главният двигател в тази огромна материална работа е бил законът на притеглянето. Под негово влияние всички частици на материята са изгубили своето първоначално положение и са се обединили в така наречения видим свят или вселена. От тази първоначална мъглявина, състояща се от безброй много атоми, независещи един от друг, буйни и неукротими по естество, движещи се бързо в различни и всевъзможни направления, е трябвало да се създаде нещо. Представете си какво хаотично състояние е представлявала тогава видимата вселена! Каква вавилония е царяла между частиците на веществото! Каква фантазмагория е представлявало движението на атомите, които всъщност не са имали никакво определено направление. Всичко е изглеждало като един развълнуван океан в пространството, вечно колебаещ се, без определена цел. От това хаотично състояние е било необходимо да се създаде нещо подредено и хармонично, според изискванията на живота. Каква велика задача е стояла пред природата! Да устрои настоящия свят и видимата вселена с хубост и вечна хармония, чрез вечните и неизменяеми закони, работещи с последователност и математическа точност.

Ако във вселената съществуваше и действаше само законът на притеглянето, а именно, частиците да се привличат с еднаква сила, тогава вселената не би достигнала сегашното си положение и не би приела сегашния си образ. Частиците на веществото биха се групирани в една обща маса, която не би била годна за нищо. Атомите завинаги щяха да си останат отделни и независещи единици, без да проявят своята вътрешна деятелност, скрита в естеството им. Те щяха да се прилепят механично един до друг, но никога не биха влезли в по-тясна връзка. това заключение идва от факта, че привличането е повече механическа сила, с помощта на която частиците и телата са били поставени в пространството на подobaващите им места. Заслуга на закона на тежестта е, че е упражнил известно налягане върху материята, наречено от науката привличане на телата към центъра на тежестта. Върху основата на този закон почива неразрушимостта на материята, т.е. На първоначалните форми на веществото, наречени атоми, които сами по себе си са израз на известно количество сила, затворена в естеството им. Законът на притеглянето е призван да поддържа един установен ред, създаден от предишни причини и начала, и същевременно да спазва единството между всички дейци на материалния свят, които той държи в границите на своята сила и влияние.

Въпреки, че всемирното привличане играе една от най-важните роли във вселената, известни факти ни навеждат на мисълта, че ако този закон не беше се видоизменил и не беше подпомогнат от закона на всемирното сродство на елементите, вероятно видимата вселена днес щеше да има друг, не толкова приятен вид. Във всемирното сродство се крие великата тайна на общата деятелност в природата. Тя произтича от свободното действие на атомите, които си

взаимодействат и образуват постоянна енергия, пренасяща се по цялата вселена. Без всемирното сродство светът завинаги би останал безплоден и безцелен, мрак и тъмнина щяха да владеят навсякъде, влиянието на топлината и светлината нямаше да са ни понятни, човешката душа завинаги щеше да остане затворена в бездната, където нищо друго не би съществувало, освен вечно мълчание. Светът щеше да има надпис над вратата си: „изгубен мир.“ любовта и злобата, обичта и ненавистта, истината и лъжата щяха да бъдат погребани в пропастта на пространството. Тогава нямаше да има нужда ни от вяра в Бога, ни от възпитание в живота, ни от наука за развитието, ни от философия на просвещението. Мозъкът на бедните отчаяни философи, Богослови, материалисти, идеалисти щеше да е в блажен покой. Светът щеше да бъде избавен от учението им: „Животът е зло, без него е по-добро.“

Но фактите показват, че природата не е взела това в съображение при устройството на вселената. Дори на ум не ѝ е идвало, че ще дойде ден, когато ние разумните същества ще бъдем обезпокоявани от всевъзможни злини, които ще ни заставят да се гоним по лицето на земята и да се бием всеки с брата си. Може би някой ще каже, че ако тя беше предвидила нашите нещастия, тя би ги взела под внимание. Но изглежда, че това не е близало в сметките ѝ. Главната ѝ цел и задача била да устрои видимата вселена тъй както висшите ѝ закони са изисквали, и да даде на всеки свят онези условия, чрез които да бъде подготвен и приспособен за всички нужди на развиващия се и растящ живот. Дали си е въобразявала, че когато дойдат разумните същества в дома ѝ, те ще повдигнат прения, гонения за всевъзможни предмети и разисквания по въпроси за имоти? Явно, това е бил второстепенен въпрос, оставен настрана да се разглежда когато му дойде времето. И не е чудно, че днес този въпрос е повдигнат за разглеждане. Въпреки, че все още не разбираме достатъчно езика на природата за да се ползваме напълно от нейните ежедневни уроци, все пак, тя е сполучила да ни научи на нещо за основните начала. Животът на миналото не е бил прежибян напразно, душата от дългобекобната си опитност е научила някои от постановленията на висшия живот. Мозъчните клетки са ни предали първата запобед написана от вечния дух. Законът на съвестта е прогласил вече вътре във всеки човек, че дългът е първата стъпка за успеха и щастието в живота на всяка душа. Тази е първата аксиома, която всеки разумен човек трябва вече да проумее, защото бремето на изхода ни приближава и ние трябва да се освободим от фараоновото владичество.

Има философи, които гледат с презрение на живота. За тях човечеството не е нищо друго освен материална сган, която днес съществува, утре изчезва. Има много капиталисти и хитри дипломати, които преценяват живота на другите като известен капитал, който може да се усвои чрез различни благородни и неблагородни средства и да се употреби за лични цели, прищевки и капризи. На тази основа народите още се стремят да изградят своето щастие. Голо щастие! Измама на човешкото тщеславие! От бремето на нашите прародители, ние все търсим това блаженство в света, но то няма да дойде, дори и хиляди години да го чакаме. Тази философия няма да създаде нашето бъдещо блаженство, нито нашия бъдещ живот, тя няма да ни освободи от отговорност спрямо закона на дълга и правдата. „Гол излязох от майчината си утроба“, казва праведния Йов и „гол ще

се върна". *

Най-трудната работа е, казва един физиолог, да излеку-ваме един разстроен мозък. Най-трудната задача е, казва един възпитател, да изправим един покварен характер. Най-опасното нещо, казва един философ, е зле настроеното сърце. Голямата трудност с разстроения мозък е, че разглобените му части и центрове са изгубили своето физиологическо равновесие, което никой не може да поправи, освен самата природа.

Голямата мъчнотия с покварения характер е в самата душа, която психически не е настроена. Причина за нейното състояние е влиянието на негативните духовни сили. Само добродетелта е в сила да изправи и промени подобен характер.

Голямата опасност със зле настроеното сърце е в неговата динамическа сила, която може да избухне като вулкан когато злото го докосне. Подобно сърце никой не може да укроти, освен любовта.

„Сърцето е измамливо побече от всичко и твърде растляно: кой може да го познае?" * Така е говорил еврейският пророк йеремя, като е предвиждал източника на всички обществени злини, следствие и резултат от необузданите човешки сърца, и постоянноменящите се човешки страсти, които нямали никакъв разумен контрол.

За да се премахне злото, е необходимо истината да се внушава във всеки ум, да се представя във всичките ѝ видове, форми, образи и степени пред всеки човек. И не само това. Тя трябва да се прокарва, посява и бълпътяба в духовния живот, за да стане сила и двигател на духовното просвещение.

Повдигането на човечеството и човешката душа се извършва по много сложен начин. То става незабележимо. Ние чуваме в душата си гласа на вярата и надеждата, които ни канят да влезем в едно по-светло бъдеще, където ни очакват хубави и благи обещания, където има по-добри условия, където животът е тих, добър и благороден, където преобладават радост, мир и блаженство. Обаче умобете ни постоянно се смущават и колебаят от нови впечатления. Ние попадаме постоянно във всевъзможни течения, които ни тласкат ту в една, ту в друга посока. Няма спокойствие. „борба непрестанна е този наш живот", казва поетът. Мозъкът ни е в постоянно напрежение от енергиите в природата, които ни принуждават да се стремим да постигнем непостижимото, да видим невидимото, да схванем непознатото.

Времето носи всичко, а нуждата прилага всяко нещо на ред. „Ние гледаме", казва апостол Павел, „мрачково, като през огледало." но това, което виждаме сега е само отражение на миналото, на онова, което е минало преди нас. Значи, само миналото бъдеще е действителната истина, която е остабила и в света и в нас отпечатък на своето присъствие. Колкото за идното бъдеще, то е само идеалът без

---

* йов 1:21

* йеремя 17:9

никоя същност, която ще се осъществи на своето бремя в една или друга форма. Той е величественият план на една къща, която ще се построи. Има голяма разлика между плана и самата къща. Планът е вида на къщата, начертан на една хубаба книга, докато къщата е самата реалност, същността, в която нашият живот пребъдва.

Но съмнението е характерна черта на човешкия ум, който се колебае между вярата и неберието, като размишлява, дали се е родил за нещо или за нищо, дали светът има някакво значение за него, или той така си мечтае и въобразява, дали се управлява от някого или от никого, как се е създал, кой го е създал и устроил, дали някое велико същество наречено Бог, или някоя велика сила, наречена природа. Такова е естеството на душата, че тя не може да успяба и да се разширява в духовното си развитие, без тази умствена светлина. Тя не може сляпо да се дбижи в каквато и да е посока. Тя се нуждае от идеал, който да събужда в нея стремеж към нещо живо, към нещо, което има сродство и любов с нея.

Богословът и теологът казват: Бог е създал и устроил света, той го управлява и той е всичко. Без него нищо не съществува.

Естественикът и материалистът казват: материята и природата, те са създали и устроили света, той се намира под управлението на техните закони. Без тяхното присъствие нищо не би съществувало.

Идеалистът и спиритистът казват: умът и душата са създали и устроили света. Всичко, което биждаме и усещаме във външния свят, това са само форми и проявления на силата на ума, който действа и работи. Вселената е негов продукт. Без ума нищо не би съществувало.

Пред нас стои една дилема, на която който и край да хванем, все ще ни убоде, която страна и да вземем все ще срещнем противници.

Пред нас застава материалистът, с всичкото си знание за веществото и природата и започва да ни убеждава, че учението на теолога и Богослова не почива на никаква здрава основа. Онова, което теологът поддържа „че Бог е, който е създал и устроил вселената“, „То не е никакъв Бог“, казва материалистът. „Това е материя, която работи и действа, тя е единствената реалност, която можем да опитаме, пипнем и проверим в действителност.“ и естественикът твърди, че вън от тази реалност, всичко е въображение и мечти, следствия от атомни и молекулярни дбижения в мозъка, които нямат никаква предметна стойност вън от него.

Онова, което ни представя материалистът, изглежда ясно. Умобете ни са почти убедени да приемат учението му за чиста истина. Разбира се, материята е действителност, няма защо да се съмняваме в присъствието ѝ. Но пред нас застава ученият-идеалист със своите обширни познания за действията на ума и започва да ни убеждава и доказва, че учението на материалиста не почива на здрава основа. Понеже онова, което биждаме, пипаме и проверяваме, то не е материя, казва идеалистът. това са само образи, форми, впечатления и усещания, създадени от ума. Умът е, който действа вън от нас и вътре в нас. Неговите действия и резултати материалистът приема за реални и независими от ума неща и ги назовава с имената материя и природа.

Онова, обаче, продължава идеалистът, което пипа, което усеща, което сравнява и мисли, е умът. Ако се отдели действието на ума от общия резултат на веществото, то изведнъж ще се преборне на първоначалните си елементарни действия. При такива условия бселената би изгубила своята материална реалност веднъж и завинаги. Затова, казва идеалистът, вън от ума никаква реалност няма.

В ума ни се побдига един въпрос. Къде е истината? Дали в учението на материалиста или в учението на идеалиста? Ако приемем учението на материалиста за истина, трябва да отхвърлим действителността на ума, т.е. Да приемем, че човек не е нищо друго, освен един сбор от атоми.

Да постъпим по този начин, значи да влезем в стълк-нобение с разума си, т.е. Да отхвърлим присъствието на мислите в душата си. Очевидно, това е едно противоречие. Ако пък приемем учението на идеалиста за основно и допуснем само действителността на ума, а отхвърлим реалността на материята, значи да дойдем в стълкновение със своя организъм и със своя мозък, център на цялата ни сегашна дейност. Знаем, че всичко у нас не е само ум. Значи, нито едното, нито другото учение съдържат цялата истина.

Пред нас лежи дилемата на триъгълника, в която всеки ъгъл си представя, че е целия триъгълник, и че без неговото присъствие, съществуването на триъгълника е невъзможно. това е нещастieto, което е сполетяло Богослова, материалиста и идеалиста.

Но ако един триъгълник не може да съществува без присъствието на един от ъглите си, то също така и един ъгъл не може да съществува без присъствието на една от страните си. А и самата страна не може да съществува без присъствието на една от точките на правата линия. От този анализ разбираме, че точките са основата на всичко. Посредством тях се образуват правите линии и ъгли. Подобен

род разсъждения не могат обаче да ни доведат до никакви положителни заключения, защото ние не търсим абсолютна, а относителна реалност. И ако се повдигне пак спор между нашите трима приятели, че всеки е точката, въпросът престава да е геометрическа дилема. Той минава в областта на математиката и приема вид на единица, която не може да бъде ни Богослов, ни материалист, ни идеалист, понеже нито се дели, нито се умножава, нито се сравнява с нещо друго. Следователно, там където няма срабнение, няма и знание, а където няма умножение и деление, там не може да съществува и разсъждение. От това стаба ясно, че нашето знание е релативно, относително, а не абсолютно. А релативното знание има за начало три спомагателни средства - умножение, деление и срабнение. Вън от тяхната област нищо положително не знаем за това, което съществува. А вътре в тяхната сфера, ние знаем много неща и можем да предполагаме всичко, което ни дойде на ум. Ето, че отнобо се срещаме лице с лице със заплетената триъгълна дилема, която едва ли някога ще се реши.

Нека предадем този спорен въпрос на съда на науката, да видим и чуем как тя ще се произнесе. Истината, казва тя, трябва да се гледа в лицето, а не в гърба. Длъжни сме да помним поговорката, че с един камък къща не става. За издигането й три неща са нужни: основа, стени и покрив. Ще бъде глупаво да убеждаваме когото и да е, че основата, или стените, или покривът съставляват цялата къща. Всеки ще види, че трите заедно съставляват едно цяло, наречено къща. Отделно взети, не са

вече къща, но части. Ако основата каже, че тя е цялата къща, какво би сторила тази къща без стените и покрива? Или пък, ако стените кажат, че те са цялата къща, какво би сторила тази къща без основата и покрива? Или, ако покривът каже, че той е самата къща, какво би сторила тази къща без основата и стените? Затова богословът, идеалистът и материалистът са принудени от фазите да заемат местата, които необходимостта им определя. Къщата е построена от някого, който не е нито в основата, нито в стените, нито в покрива, но някъде и набсякъде. Ако се разгобарят за частите на къщата имат прабо да различават. Но ако смесват понятието за къщата с идеята за абтора ѝ, който я е построил, те се заблуждават, понеже не знаят каква е разликата между една пасибна реалност и една действаща същност. Но ако говорят за про-явлението на неговата сила в цялата къща, те са едно. И могат да се групират в едно общо название: богослово-идеало-материалист.

Тялото е организирано от вещество, посредством силата на живота, която го е обусловила и свързала с душата и ума. Затова, сила, материя и ум не са три отделни неща, независещи едно от друго, но са свойства, качестба и форми на едно и също битие, на едно същество вътре и вън от тях. това същество когато действа, действа в три главни форми, проявява три главни качестба, показва три главни свойства. Материята се определя от постоянните центрове, наречени, атоми или монади, силата - от движението и количеството на центрoвете и умът - от групирането и разпределението на атомите и силите в прями отношения. Тези отношения са управлявани от постоянни закони, работещи с математическа точност и последователност за постигането целта в природата, която общият дух следва. Че това е истина, няма защо да се съмняваме. Науката ни е предоставила отвсякъде множество факти, които гоборят много по-ясно и разумно отколкото кой и да е философ. И тъй, свойствата представляват материята, качествата - силата, а формите - умът.

Всеки атом във вселената носи на своето съществуване свойствата, качествата и формите, отпечатани в естест вото му от първата битност. Тази битност е духът на живота, вечната животворяща енергия, която преобладава навсякъде във вселената, единствената същност, от която произтичат всички разумни действия и стремежи. Тя е висшият закон вътре в душата, който я принуждава да се стреми към съвършенство. Тя е висшата сила на самосъзнанието вътре в нашия дух, която постоянно ни подтиква да се подвизаваме в доброто, да търсим благородното и възбишеното, да обичаме истинното. Всичко това ни боди към висшия разум. Да знаем какво правим, да разбираме и проумяваме към какво се стремим - това значи да живеем.

За да се постигне всичко, което е в душата на всяко разумно същество, изисквало се време, място и условия, където да се посади първото семе на живота. Природата е била длъжна да работи и приготвя всевъзможни бъдещи условия за това толкоба деликатно чедо на вечността. Тя е работила и за онези славни епохи, които ни очакват в самата вечност на живота. Ако началото е толкоба велико, какъб ще бъде зенита на съвършенството, когато възприемем безсмъртието? Какво ще бъде състоянието ни, когато се облечем в пълнотата на живота, когато

времето изчезне, а вечността настане? „Събуди се, събуди се, ти който спиш. Стани, стани, ти, който си паднал и прости ръцете си към надеждата, която си изгубил. Ръката, която те крепи, не е отслабнала и любовта на живота към тебе не е изгасвала.”

От научните изследвания можем да допуснем, че материалният свят не е имал този вид и образ, както ни се представя сега. Частиците, от които се състои, са били разпръснати в пространството на голямо разстояние. Едва ли можем да си съставим някакво понятие или, даже да си въобразим границите на този обширен океан в бездната, състоящ се от безкрайно малки частици, наречени атоми, които не са имали определено движение, освен едно трептение. Силата на притеглянето и отблъскването са действали по едно и също време. Следва, че материята, т.е. Атомите са били в равновесие. Немислимо е да е имало някакво физическо триене или действие.

Онова, което Мойсей споменава в първа глава на Библията, за началото на небето и земята, всъщност е началното действие на всемирния закон на сродството, т.е. На любовта, проявил своята деятелност както между монадите, тъй и между естеството на силите.

Да си представим елементите на веществото, които са били в покой, стоящи индиферентни един към друг, като че са нямали никаква връзка помежду си. С влизането и пробуждането на тази вътрешна сила, нещо особено се проявява, редица революции и еволюции се извършват в материалния свят. В естеството на тия малки същества, наречени атоми или монади, се пробужда особена страст. Те стават не-спокойни, като че се наелектризират и намагнитизират от особена сила, която им въздейства. Атомите стават все по-неспокойни, немирни, предприемчиви и готови за каквото и да е, стига да им се даде начален подтик. В средата на това множество, два първоначални атома x и y , да допуснем че са кислород и водород, се спущат един към друг с голяма сила и се хващат на борба, като че трябва да разрешат стари неща, каквито хората често имат на тази земя. Чудим се, защо е тази свада, т.е. това явление. Търсим някоя причина, но не виждаме никаква. Не можем да проумеем този вътрешен сблъсък. Най-после идваме до заключението, че всичко това не означава нищо. Така прикриваме своето честолюбиво невежество - няма нищо, празна работа. Но онова, което мислим за празна работа, то е истинско чудо. Мислим си, че случката е маловажна, но работата става сериозна. Съседните атоми, които досега изглеждаха спокойни, започват да се раздвижват и стават опасни. В един миг хиляди и милиарди войнствено настроени сподвижници са вече на мястото, хванати един с друг като се притискат към първите двама, към средоточието на схватката, т.е. Към центъра на тежестта. Тук вече имаме праволинейно движение, от което са се образували след това всички други форми на дбижението.

Тогава започва блъскане, тласкане, дърпане - цяла вавилония. Чува се шум, врява, крясък наоколо. Казваме си, това е някакво смущение, или навярно бунт. Вестта се разпространява навсякъде във вселената с неопикуема бързина. Силите влизат в стълкновение. Война има горе в небето. Страшна работа! Слуша се дрънкане на саби и щикове, чуват се гърмежи на пушки и топове. Цели огнени ядра почват да се изхвърлят в пространството в различни направления. То пламва от поднебесния огън. Вселената гори, казваме ние, голяма опасност! Светът се свършва,

катастрофата е близо, ние сме в ужас. Но веществото не се губи, силата не престава, умът работи. Господ създава!

Минават се милиони и милиони години и пространството отново се населява, но вече не с първите дребни материални частици, а със слънца и планети, с обширни гигантски мъглявини, извор на безбройни светобе с величествени слънца, източници на първоначалната светлина, с планети, покрити със зеленина - жилища на велики същества, надарени с ум, разум и душа. Всички тия множества идат със синовете божии, създадени в самото начало, да се поклонят за почестите и благата приети от вечния всемирен закон.

Действително, пред ума ни се представя една величествена картина за света, обширна по размер, великолепа по естество, чудна по устройство. Ръката, която е работила над нея, силата, която е действала в съзнанието ѝ, умът, който е вдигнал постройката ѝ, остават тайна.

Авторът на великия безкраен свят е скрит във вечността. Където и да го търсим, на която страна и да погледнем, не можем да намерим никаква следа, която да ни загатне дали е тук, или там. Дали е напред заминал, или назад е останал? Дали е надолу слязъл, или нагоре е възлязъл? Навсякъде забелязваме, че е присъствал и е оставил създания на своята творческа сила във всяко направление: надясно, наляво, нагоре, надолу. Но пътя на своето свято жилище, мястото на своето пребивание завинаги е скрило от погледите на всички смъртни.

Усещаме, че едновременно присъства навсякъде и по едно и също време действа вътре и вън от нещата, но не можем да кажем, че е в това или в онова. И какво по-дълбоко определение можем да му дадем от: „Бог е дух.“

Пред вътрешния ни поглед вселената представлява едно чудесно зрелище. Тя е един великолепен дом, чиито стълбове се повдигат изпод нозете ни и подкрепят цялото здание в пространството. Но не се вижда основите на този дом да се крепят някъде.

Светът прилича на израилската подвижна скиния, която се носи из вселената от силите на Йехова, придружена от безбройното небесно войнство на Елохим, което се връща от победите си към пределите на вечното царство на Мира, Царството на Господа Бога Саваота!

Съдържание

ОБЩО ВЪВЕДЕНИЕ. Две влияния
Двата велики закона на развитието
Външните условия на живота

За Петър Дънов

Историческа справка

1864, 11 юли роден в с. Нийлаевъ в семейството на свещеник константин дъновс&i

Завършва средно образование във варна и в свищов, след Исето за &ратк.о време учителства в с. Хотанца.

1888, август заминава за америка, където следва и завършва Богословие и кратък курс по медицина за мисионери

1895 завръща се в България

1896 излиза от печат първата му книга "Науката и възпитанието"

1895-1900 прекарва в уединение и самота, в размисление и съзерцание, в молитва и дълбока вътрешна работа

1898 влиза във връзка с първите си ученици

1901 предприема редица пътувания из България, изнася сѳазки, прави френологични проучвания и изучава характера на българите

1900-1915 провежда веднѳж в годината през месец август срещи, чрез които около него се създава Верига от души за бъдеща духовна работа

1906 установява се да живее в София

1914 започва да изнася публични беседи в неделя

1917 интерниран за около година във Варна, поради недоверието на светия синод ѳъм дейността му

1922 открива Школата с лекции пред общия
И младежкия клас, съответно в сряда и в петък

1928 Започва да изнася беседите и лекциите си в новопостроения салон на Изгрева

1929 Година на първия летен лагер в рила
начало на рилските беседи

1944 най-тежките месеци през войната прекарва в с. Мърчаево

1944,27 декември

Завършва земния си път в София оставяйки на българите неоценимо духовно богатство и пример на един живот изцяло основан на Христовите принципи, етика и морал

**" Стойността на каквото и да е учение
зависи от реалността на фактите,
които притежава в себе си.
Действителните истини
носят онази небесна светлина,
която има силата да просвети
всеки готов да я приеме."
П.Дънов, 1986**